

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

АВРАМЕНКО ВІКТОРІЯ ЮРІЇВНА

Допускається до захисту:

В.о. завідувача кафедрою міжнародних відносин
і зовнішньої політики

д.е. н., доцент

Лимар В.В.

« ____ » _____ 2024 р.

**ФАКТОР ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ
ФРАНЦІЇ**

Спеціальність 291. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії

Магістерська робота

Науковий керівник:

Прихненко М.І., старший викладач

кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики

к.політ.н.

Оцінка: ____ / ____ / ____

(бали/за шкалою ECTS/за національною шкалою)

Голова ЕК:

Кулявець В.Г., к.е.н., доц.

(підпис)

Вінниця – 2024

Авраменко В.Ю. Фактор війни росії проти України у зовнішній політиці Франції. Спеціальність 291 “Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії”. ДонНУ імені Василя Стуса, Вінниця, 2024.

У кваліфікаційній (магістерській) роботі проаналізовані особливості зовнішньополітичного курсу Французької Республіки після військової агресії російської федерації на території України, що розпочалась у 2014 році та триває і до сьогодні; досліджено трансформацію позицій Франції щодо підходів у вирішенні російсько-української війни та визначено те, як війна рф проти України вплинула на зовнішньополітичний курс Франції та її лідерство у Європі.

В дослідженні зроблено висновок стосовно того, що відбулись зміни у зовнішній політиці Франції після початку війни росії проти України, що безпосередньо впливають на місце Франції у Європі, та охарактеризовано трансформацію підходів і позицій Франції стосовно російсько-української війни, що стала одним з ключових факторів у активізації зовнішньополітичної діяльності Франції на міжнародній арені для забезпечення миру.

Дослідження базується на принципах історизму та наукової об’єктивності, застосований системний та функціональний підходи, а також методи контент-аналізу та порівняння.

Ключові слова: Франція, Україна, російсько-українська війна, зовнішня політика Франції.

75 с. Бібліограф.: 75 найм.

Avramenko V.Y. The factor of the war of the Russian Federation against Ukraine in the foreign policy of France. Specialty 291 International relations, public communications and regional studies. Vasyl’ Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2024.

The qualification (master’s) work explores the features of the foreign policy course of the French Republic after the military aggression of the Russian Federation on the territory of Ukraine, which began in 2014 and continues to this day; was

investigated the transformation of France's positions on approaches to resolving the Ukrainian-Russian war and was determined how the Russian Federation's war against Ukraine affected France's foreign policy and its leadership in Europe.

The study concluded that there were changes in the foreign policy of France after the start of the war between the Russian Federation and Ukraine, which directly affect the place of France in Europe, and characterized the transformation of the approaches and positions of France in relation to the Ukrainian-Russian war, which became one of the key factors in activation of France's foreign policy activities in the international arena to ensure peace.

The research is based on the principles of historicism and scientific objectivity, applied systemic and functional approaches, as well as methods of content analysis and comparison.

Keywords: France, Ukraine, Russian-Ukrainian war, French foreign policy.

75 p. Bibliography: 75 items.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ІСТОРИОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	9
1.1 Історіографія та джерельна база дослідження	9
1.2 Методологічні засади дослідження	17
РОЗДІЛ 2 ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ФРАНЦІЇ.....	20
2.1 Позиціонування Франції на міжнародній арені.....	20
2.2 Постколоніалізм як фактор у зовнішній політиці Франції.....	29
2.3 Франція як одна з опор ліберально-демократичного світу.....	36
РОЗДІЛ 3 ФРАНЦІЯ У ВИРІШЕННІ УКРАЇНСЬКО – РОСІЙСЬКИХ ПИТАНЬ З 2014 РОКУ І ДО ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ	43
3.1 Загальний підхід до вирішення українсько-російського конфлікту.....	43
3.2 Ініціативи Франції у вирішенні українсько-російського конфлікту.....	47
РОЗДІЛ 4 ЗАГАЛЬНИЙ ПІДХІД У ВИРІШЕННІ УКРАЇНО-РОСІЙСЬКИХ ПИТАНЬ ВІД ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ І ДО СЬОГОДНІ..	53
4.1 Трансформація позицій Франції.....	53
4.2 Підходи та вирішення українсько-російського конфлікту.....	58
4.3. Війна росії проти України як фактор зміни місця Франції у Європі.....	64
ВИСНОВКИ	71
СПИСОК ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ	74

ВСТУП

Актуальність теми. Через майже 10 років після незаконної анексії Криму та початку конфлікту на сході України у 2014 році Російська Федерація зробила свідомий та необґрунтований вибір розпочати повномасштабне військове вторгнення проти України 24 лютого 2022 року. Військова агресія, військові злочини, порушення міжнародного права Російською Федерацією на території України – це протиправні дії РФ, що розпочались з 2014 року та тривають і до сьогодні, вплинули чи не на всі держави Європи. Не винятком є і Французька Республіка, яка з початку російсько-української війни зайняла сталу позицію підтримки України. З першого дня конфлікту Франція разом зі своїми партнерами з Європейського союзу обрала сталу підтримку України та українського народу.

Протягом останніх десяти років Франції довелось сфокусувати свою зовнішню політику на питаннях безпеки та економічної стійкості, і одним з ключових причинних факторів формування такого зовнішньополітичного курсу стала війна РФ проти України. Згідно зі своїми принципами, Франція послідовно обирає підтримку України у здійсненні її права. Вона імплементує це на двосторонній основі та через Європейський Союз, щоб допомогти українському народу захистити свою свободу, суверенітет, незалежність і територіальну цілісність.

Франція як європейський лідер та “держава – гарант демократії” розуміє, що безпека в Україні – це безпека у всьому європейському регіоні. Для цього Франція намагається різними підходами сприяти вирішенню війни РФ проти України. Незаконні військові дії РФ проти України змусили Францію більше фокусуватись на питання безпеки як всередині своєї держави, так і на міжнародній арені.

Попри посилену увагу на безпековий та військовий фактор у зовнішній політиці, Франції потрібно підтримувати і низку інших сфер, завдяки яким їй вдається займати лідерські позиції у Європі та на міжнародній арені. Ці сфери нижченаведені:

- економіка;
- членство у міжнародних організаціях;
- постколоніальна політика;
- політичні відносини з Німеччиною;
- культури та наука.

Безсумнівно, що Франція стикається з викликами, які вимагають негайних рішень та дій. У Європі існують кризові ситуації вже не перший рік, тому державам-лідерам дедалі важче знаходити спільні вирішення проблем. На даний момент Франції важко знайти спільну мову з Німеччиною стосовно дій у контексті війни РФ проти України. Франція почала приймати важливі рішення, наприклад, щодо членства України в НАТО та Європейському Союзі, у той час як Німеччина займає іншу позицію. До того ж спостерігається напруженість у політичних відносинах Франції з державами Африки, і так чи не інакше там є слід РФ, а саме діяльність російських військових збройних формувань, але низка інших політичних, економічних та військових рішень також спонукали до погіршення цих відносин.

Перед Францією постає нелегка робота для вирішення питань, від яких залежатиме її успішне політичне, економічне, військове та науково-культурне позиціонування на міжнародній арені. Фактор війни росії проти України відіграє важливу роль у цьому, тому що він формує проблему безпеки, політичного становища та економічної стабільності Франції. Тому зовнішня політика Франції зосереджується на вирішенні цих питань. Найактуальнішим залишається те, що Франції потрібно продовжувати надавати підтримку Україні у цій війні, щоб забезпечити мир як в Україні, так і у Європі.

Об'єкт дослідження – виступає зовнішня політика Франції.

Предмет дослідження – особливості зовнішньої політики Франції після військового вторгнення РФ на територію України.

Мета магістерської – комплексно дослідити зовнішньополітичну діяльність Французької Республіки на міжнародній арені після початку

військової агресії РФ проти України та визначити особливості впливу війни росії проти України на зовнішню політику Франції.

Завдання дослідження:

- дослідити ступінь вивчення проблеми;
- проаналізувати особливості зовнішньополітичного курсу Франції;
- дослідити зовнішньополітичні напрямки діяльності Франції від початку військової агресії РФ на території України (період з 2014 року і до сьогодні);
- розглянути вплив Франції на процес боротьби із російською агресією починаючи із 2014 року.

- **Хронологічні рамки роботи** охоплюють період з 2014 року, коли РФ анексувала Крим та розпочала військове вторгнення на Сході України, і військову агресію РФ на території України до сьогодні. Тим не менш, специфіка об'єкту та предмету дослідження потребує звернення до більш ранніх періодів зовнішньої політики Франції.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що автором було комплексно досліджено основні аспекти зовнішньої політики Франції після початку війни РФ проти України та проаналізовано як фактор російсько-української війни впливає на зовнішньополітичну діяльність Франції на міжнародній арені і її становище у Європі. Для цього автор вивчив та дослідив низку питань, що формують сучасну зовнішню політику Франції та фактор війни РФ проти України у її політичних, економічних, військових та гуманітарних рішеннях.

Наукова-практична значущість дослідження полягає у тому, що сучасна зовнішня політика Франції, насамперед, є дуже важливою для України та Європи у рамках безпеки. Франція продовжує імплементувати політичні рішення, які впливають на цю державу як зсередини, так і на її позиціонування на міжнародній арені. Поточна ситуація для Франції є важливою, тому що від неї залежатиме її майбутнє у ролі лідера Європи, тому на даний момент Французька Республіка формує політику, що всебічно підтримує Україну у боротьбі проти РФ.

Апробація результатів дослідження. Публікація робіт у нижчезазначених збірниках:

1. Особливості відносин України та Франції після повномасштабного російського вторгнення // Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса. Випуск 15. Том 2 / ред. кол. М. І. Прихненко (голова) та ін. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2023. Вип. 15. Т. 2. С.6-9.

2. Роль Франції у вирішенні українськоросійських протиріч в період з 2014 року й до сьогодні // Міжнародні конфлікти у сучасному світі: від регіонального протистояння до глобального суперництва. Матеріали міжнародної наукової конференції (Львів, 20 грудня 2023 р.) / Упорядники: Мальський М.З., Кучик О.С., Вовк Р.В. – Львів: Факультет міжнародних відносин ЛНУ ім. І. Франка, 2023. – С.8-12.

Обґрунтування структури роботи, її загальний обсяг: структура та обсяг магістерської роботи відповідає меті та поставленим завданням. Робота складається з анотації, вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1 ІСТОРИОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1 Історіографія та джерельна база дослідження

Проблематика дослідження війни РФ проти України є актуальною, тому серед українських, європейських, американських та російських наукових дослідників можна знайти велику кількість робіт, що стосуються цієї теми, але ці роботи здебільшого сконцетровані на загальному контексті російсько-української війни, не враховуючи особливості впливу війни на інші держави.

Вузьке коло дослідників обирає тему для дослідження, що стосується зокрема впливу війни РФ проти України на Францію, особливо її зовнішню політику, тому що цей напрям дослідження вимагає аналізу широкого спектру питань, що стосуються і сучасних тенденцій розвитку Франції на міжнародній арені, і має включати фокус на факторі війни росії проти України у зовнішній політиці Франції, та як це впливає на позиціонування Французької Республіки.

Для даного дослідження спочатку потрібно проаналізувати позиціонування Франції як держави лідера на міжнародній арені. Тому до вітчизняних та закордонних досліджень, що допомогли проаналізувати тенденції позиціонування Франції на міжнародній арені, відносяться роботи Ю.Ю. Хватова “Економіка Франції: етапи і аналіз Сучасних тенденцій розвитку” [16, с.118-124] та E.V. Kolupaeva, L.R. Galimzyanova “French Policy in the Sphere of Tourism” [38, с.71-74]. Корисною стала книга американських авторів Maclean M., Szarka J. “France on the World Stage Nation State Strategies in the Global Era” [45].

Ю.Ю.Хватов у своєму дослідженні “Економіка Франції: етапи і аналіз сучасних тенденцій розвитку” розглянув основні етапи повоєнного економічного розвитку Франції. У статті розроблено їхню періодизацію, виявлено основні характерні риси і наслідки кожного з етапів. Аналізуються особливості галузевої структури економіки Франції, Виявлено спеціалізацію основних секторів її економіки, Оцінюються сильні і слабкі сторони французької економіки, досліджено структуру

зовнішньоекономічної та інноваційної систем Франції та визначено основні тенденції їх розвитку в майбутньому [16, с.118-124]. А Kolupaeva E.V., Galimzyanova L.R. у статті “French Policy in the Sphere of Tourism” акцентували увагу на поточній ситуації у Франції у сфері туризму та описують у роботі основні державні організації, які здійснюють діяльність у сфері розвитку туризму у Французькій Республіці. Також авторки наводять приклади основних заходів, які проводять ці установи для сталого розвитку індустрії туризму у Франції. Сьогодні у Франції є кілька державних структурних підрозділів, які сповнені життєвих сил у цьому напрямку. З них розглядалися такі відомства та організації: Міністерство закордонних справ та міжнародного розвитку; Міністерство торгівлі та фінансів: Міжвідомчий комітет з туризму, Рада сприяння туризму, Atout France тощо. Завдяки активній роботі, яка проводиться на державному рівні, Франція сьогодні посідає одне з лідируючих місць серед країн, які найчастіше відвідують туристи. Більше того, результатом такої розумної політики є щорічний прибуток від розвитку туристичної галузі у Франції, що, у свою чергу, суттєво впливає на економічний добробут країни. Таким чином, ретельно продумана державна політика у сфері туризму сприятливо впливає на соціально-економічну стан країни в цілому [38, с.71-74].

Надзвичайно актуальною для дослідження цього питання стала книга Maclean M., Szarka J. “France on the World Stage Nation State Strategies in the Global Era”, у якій якій досліджуються шляхи розвитку відносин Франції з міжнародним співтовариством у період прискорення глобалізації. Автори розглядають роль національної держави та її здатність до політичної ініціативи, досліджуючи французькі стратегії консолідації французького впливу на світовій арені. Це ставить під сумнів те, чи може така держава-посередник, як Франція, продовжувати «перевищувати свою вагу» в сучасному міжнародному контексті. Таким чином, у книзі Франція розглядається і як пасивний, і як активний актор на міжнародній арені. Окрім оцінки впливу глобалізації на Францію, у ній розглядаються

французькі стратегії запобігання небажаним наслідкам і поглиблення глобальних подій шляхом зміцнення французького впливу та політичних переваг у всьому світі. Автори досліджують ці теми з різних точок зору, досліджуючи здатність Франції до міжнародних дій, де домінує одна супердержава, і прагнучи зрозуміти причини та межі національної адаптації до глобалізованого порядку [45].

Інше питання, яке вимагало уваги для того, що успішно проаналізувати фактор війни росії проти України у зовнішній політиці Франції, було те, який стан відносин між Францією та Україною, її ставлення до війни РФ проти України та підходи, які вона вбачає для вирішення військової агресії РФ на території України. Нижченаведені вітчизняні та закордонні роботи були використані для дослідження цього питання:

- О.О.Мітрофанова, українська наукова дослідниця, у своїй роботі «Політика Франції щодо війни Росії проти України» аналізує те, що Франція засудила загарбницьку війну Росії проти України, надала помірковану допомогу Україні та висловила намір продовжувати діалог з Росією для припинення війни. Також авторка аналізує те, що французькі ЗМІ багато програм присвячують війні в Україні. Точка зору є переважно проукраїнською. Проросійських ЗМІ небагато, їх іноді забороняють, але французькі аналітичні кола будуть і надалі робити помилкові прогнози щодо України, допоки не усвідомлять необхідність самостійного й цілеспрямованого дослідження політичних процесів, політичної системи та внутрішніх особливостей української політики. Така ситуація обумовлена суцільною відсутністю французьких фахових аналітиків, здатних читати українською та розумітися на тонкощах політичних процесів в Україні [6];

- українські науковці Я. Б. Турчин, Л.О. Дорош у статті «Особливості політики Франції щодо врегулювання російсько-українського конфлікту» розглядають бачення варіантів розв'язання конфлікту на Сході України, які у значній мірі залежать від активної

політико-дипломатичної підтримки нашої держави найвпливовішими державами світу, зокрема Францією. Автори аналізують передумови формування та особливості політики Франції щодо російсько-українського конфлікту, а також виробляють рекомендації, реалізація яких сприятиме активізації французько-українського міждержавного діалогу [13, с.345-351];

- український дослідник Р.І. Серов у своїй науковій праці “Україно-французькі відносини: політичний вимір в історичній ретроспективі” досліджує розвиток українсько-французького політичного діалогу під час будівництва сучасної української державності та його особливості в різні періоди [12];

- спільна наукова робота європейських та українських авторів Leonid Litra, Florent Parmentier, Cyrille Bret, Anastasiya Shapochkina “Foreign Policy Audit : Ukraine France” розглядає такі питання: інтереси України у Франції та Франції; інтереси в Україні: можливі точки конверсії; Франція як посередник: допоміжний актор; французькі інвестори, учасники економіки; французький інтерес і участь у просуванні реформ в Україні; існуючі та потенційні ризики та конфлікти; групи інтересів у Франції та Україні [44, с.4-43].

Наступним важливим кроком у дослідженні також було комплексне дослідження питань, що стосуються:

а) сучасних тенденцій відносин Франції та її колишніх колоній, тому що активність Франції на африканському континенті спадає через те, що держава більше сконцентрована у вирішенні важливих європейських справах. Актуальною для дослідження цього питання була праця іспанського дослідника А. Deslandes “A post-colonial examination of the CFA France”. У роботі автор досліджував роль франка CFA, його особливості та роль у постійному зв'язку з франко-африканськими відносинами, які існували протягом століть, переважно зосереджуючись на відносинах між Францією та її колишніми колоніями після здобуття незалежності в 1960

році. Як франк CFA впливає на країни, як його використовують, французька монетарна політика – основні питання для аналізу. Дебати щодо використання валюти повернулися в силу в останні роки, коли одна сторона захищає валюту як монетарний стабілізатор і засіб економічного зростання, тоді як інші бачать у ній продовження неокolonіальної політики, яка тримає держави під контролем і не може повністю розвиватися до межі свого потенціалу. Якби франк залишився або змінився, якою була б політика, використана для зміни існуючих відносин і пошуку інших можливостей для зростання в регіоні [22, с.27-34]. Також корисною була робота німецького автора D.Tull . Він у своїй роботі “France’s Africa policy under president Macron: Good intentions, partial reform and the fiasco in the Sahel” описує те, що після свого обрання в 2017 році президент Еммануель Макрон намагався дистанціюватися від усталених і широко критикованих моделей політики Франції щодо Африки. Він урізноманітнив відносини з Африкою в регіональному та змістовному аспектах, інтегрував недержавних акторів і культивував відносно відкритий підхід до проблемного минулого Франції на континенті. Однак зусилля Макрона створити наратив змін були затьмарені залежностями від шляху, перш за все продовженням військової участі в Сахелі та непослідовними відносинами з авторитарними урядами. Вимушене виведення військ спочатку з Малі (2022 рік), з Буркіна-Фасо (2023 рік) і з Нігеру (оголошено на кінець 2023 рік) знаменує собою історичний поворот у франко-африканських відносинах. Питання вже не в тому, чи зміняться відносини між Францією та її колишніми колоніями, а справжнє питання полягає в тому, чи зможе Париж сформувавши цю зміну, чи він буде лише стороннім спостерігачем трансформації, яка в основному відбувається під впливом африканських акторів [71, с. 1-6]. Американський автор I.J.Benneuwoth у праці “The Ongoing Relationship Between France and its Former African Colonies” аналізує те, що глобальний вплив Франції слабшає, і Африка була для неї найкращою можливістю зберегти сильний вплив і відносно

гегемонію, тому що участь Франції безпосередньо вплинула на соціально-політичні умови в цих колишніх колоніях. Треба визнати, що вплив Франції зменшився через вибір, обставини чи поступовий відхід африканських лідерів. Тим не менш, навіть якщо вони зменшуються, Франція зберігає численні та важливі ставки в безпеці, економічній, культурній та пов'язані з ними політичні зв'язки між нею та Африкою. Отже, можна стверджувати, що навіть якщо Франція більше не користується тим статусом і владою, якими вона колись користувалася, після деколонізації розвинулися неокolonіальні відносини. Незважаючи на помітний вплив Франції, він все одно зменшується, і навіть якщо нинішні відносини можна вважати неокolonіальними, це, ймовірно, фаза кінцевої тривалості [21, с. 1-6].

б) питання французько-німецького лідерства у Європейському Союзі, тому що ці держави мають дещо різні підходи у допомозі для України. Американсько-російська авторка А. Batta у роботі "The Role of Germany and France in the Negotiations of the Donbass Conflict in Eastern Ukraine" досліджує ролі Франції в переговорах, і звертає увагу на те, що Франція, як і Німеччина, не терпить порушень Росією міжнародного права, і що вона чітко повідомила російській стороні, що існують межі. Крім того, між французькою та німецькою дипломатією немає серйозних структурних відмінностей, і обидві держави не мають кардинально різних поглядів на Росію. Можуть бути нюанси і різні особисті зв'язки; однак немає суттєвих відмінностей у загальному погляді на підхід і очікуваний результат. Авторка дотримується думки, що під час обговорення цього конфлікту важливо розуміти цінність участі Європи в проблемах європейської безпеки, оскільки це узгоджується з поняттям стратегічної автономії в Європі. У цій статті оцінюється роль Німеччини та Франції в переговорному процесі як двох ключових посередників у Нормандському форматі та Мінському протоколі. Крім того, також оцінюються потенційні перешкоди, які гальмують переговори. Основою аналізу є результати

інтерв'ю, проведених з урядовцями, які брали участь у переговорах, та експертами в Берліні та Парижі влітку 2021 року [19, с.1-4]. Також німецький та італійський дослідники Schramm L. and Krotz U. у праці “Leadership in European crisis politics: France, Germany, and the difficult quest for regional stabilization and integration” аргументують важливість франко-німецької двосторонності та лідерства в Європі. Дослідники регіональної інтеграції давно наголошують на необхідності того, щоб певні політичні актори взяли на себе помітну роль і забезпечили стабільність державному утворенню, такому як ЄС. Лідерство та стабілізація в кризах ЄС, як стверджує ця стаття, здається, в основному походять від держав-членів. На відміну від наднаціональних інституцій ЄС, національні уряди зазвичай мають необхідні ресурси та політичні повноваження для прийняття та реалізації далекосяжних рішень. Серед держав-членів виділяються Франція та Німеччина. Як дві найбільші країни ЄС, вони займають особливо помітне становище, що робить їхню згоду принаймні необхідною умовою для дій на рівні ЄС у такі критичні моменти. Крім того, як держави-засновниці, що знаходяться в центрі європейського об'єднання, представники обох держав регулярно наголошують на особливій відповідальності, яку вони несуть за стабільність і процвітання сучасного ЄС. Завдяки «вкоріненій двосторонності» в Європі, Франція та Німеччина можуть спиратися на унікальний набір політичних, дипломатичних та адміністративних зв'язків. У статті розробляються та перевіряються умови та засоби франко-німецького лідерства та (потенційного) впливу Франції-Німеччини на стабілізацію ЄС. Автори застосовують модель попиту-пропозиції, згідно з якою попит на франко-німецьке лідерство виникає, якщо вартість статус-кво для держав-членів і загальна вразливість стають непомірно високими. У статті робиться висновок, що шляхи франко-німецького лідерства включають визначення порядку денного, досягнення консенсусу чи компромісу та формування коаліції. Однак якщо попит на двосторонне лідерство буде незначним і/або Франція-Німеччина не захочуть або не

зможуть забезпечити лідерство, ЄС ризикує зайти в політичний глухий кут і припинити своє існування [62, с.1-19].

Під час написання магістерської роботи були використані наступні групи офіційних джерел:

- група джерел, яка представляє французькі, українські та іноземні засоби масової інформації: Армія Inform, Голос Америки, Європейська правда, УНІАН, ALJAZEERA, BBC News Україна, EURACTIV, LB.ua, Le Monde, POLITICO, RFI, The Guardian, UKR.NET, UNN, Zaxid.net;

- звіти та діяльність провідних французьких, українських та міжнародних інституцій на офіційних сайтах: United Nations, NATO, The Presidential Office of Ukraine, The Council of the EU, Ministry of French Foreign Policy, European Investment Bank, Посольство України у Французькій Республіці, Верховна Рада України, ELYSEE(“Globsec Summit in Bratislava. Closing speech by the President of the French Republic”, “Principles of Republic”, “The declaration of the rights of man and of the citizen”);

- група джерел з офіційними статистичними даними: FOCUS 2023, Freedom House, Physics Wallah Private Limited, Take-profit.org.

Вищезгадану групу джерел, яка представляє французькі, українські та іноземні засоби масової інформації потрібно поділити на значущість тих чи інших ЗМІ у дослідженні питань, які були необхідними для комплексного дослідження фактору війни росії проти України у зовнішній політиці Франції:

- особливості відносин Франції та України в контексті війни росії проти України: Армія Inform “Особливості зовнішньої політики Франції та військова допомога Україні”, Голос Америки “ Макрон підтримав надання Україні “відчутних та надійних” гарантій безпеки й закликає інших зробити те саме”, BBC News Україна “ Чому Франція дає так мало зброї Україні”, UKR.NET “Яку зброю Франція постачає Україні та як це допомагає у битві за Донбас”, UNN “France

will support the start of negotiations on Ukraine's accession to the EU", Le Monde "La France se résout à soutenir l'adhésion de l'Ukraine à l'OTAN", EURACTIV "How the Ukraine war has impacted the French agrifood sector", Європейська правда "Макрон звернувся до Східної Європи: Ми повинні були прислухатися до вас щодо РФ", УНІАН "Ехосет: що це за протикорабельна ракета від Франції і чи краща вона за Harpoon чи "Нептун";

- фактор постколоніалізму у зовнішній політиці Франції та те, що Франція втрачає сферу впливу на африканському континенті через нестабільну ситуацію і там, і у Європі: The Guardian "France's departure from Niger reflects years of failure in its former colonies", RFI "End of CFA franc in West Africa only a 'symbolic change': economist", Le Monde "The insurmountable failure of France's strategy in the Sahel", ALJAZEERA "French mistakes helped create Africa's coup belt";
- напруженість у відносинах Франції та Німеччини як двох європейських лідерів у контексті російсько-української війни: EURACTIV "France-Germany energy tensions loom over EU summit", Le Monde "France and Germany square off in Brussels over nuclear power", "War in Ukraine: New friction between France and Germany over NATO", POLITICO "France-Germany feud heats up over cars and nuclear", The Guardian "French-German friendship 'still alive' as Macron meets Scholz amid tensions".

1.2 Методологічні засади дослідження

Стан і майбутнє ліберального міжнародного порядку завжди породжували гарячі дебати, які лише посилювалися під час президентства колишнього президента США Дональда Трампа.

Такі автори, як Роланд Паріс, стверджують, що держави середньої сили можуть відігравати центральну роль у підтримці – або принаймні зміні – цього

порядку. В даній статті Франція та обрана нею модель політики аналізується через призму сприйняття Францією себе у світі у якості опори та одного із центрів сили ліберально-демократичного світу. Щоб зрозуміти, чому і як Франція прагне досягти цієї мети, в роботі аналізується один із найцікавіших, але недостатньо досліджених аспектів її зовнішньої політики: використання цивілізаційного аспекту як такого, що обумовлює дії Франції на міжнародній арені, який поєднує в собі виключність французької ідентичності із одночасним позиціонуванням себе як європейської держави та ліберальної демократії.

Робота ґрунтується на теорії ролей, яка цікавиться тим, як дії держав частково залежать від їх відчуття місця у світі та їхнього бажання, щоб інші сприймали їх як певного типу акторів. Методологічно аналіз базується на аналізі дискурсу у владних колах, суспільстві та ЗМІ оскільки важливим є розуміння ідеологічного положення європейської та зовнішньої політики Франції.

Під час написання магістерської роботи використовувались різні підходи та методології, а саме:

- системний підхід дозволив комплексно дослідити фактор війни РФ проти України у зовнішній політиці Франції та особливості сучасної зовнішньополітичної діяльності держави на міжнародній арені;

- принцип історизму дозволив вивчити та проаналізувати трансформацію підходів Франції щодо вирішення російсько-української війни та трансформацію особливостей позицій Франції щодо війни РФ проти України, проаналізувати зміну у зовнішній політиці Франції на міжнародній арені, політичні відносини Франції з Німеччиною та державами Африки, політичні, економічні, відносини Франції з Україною;

- метод контент-аналізу дозволив проаналізувати зовнішньополітичну діяльність Франції у міжнародних організаціях, дослідити обсяг допомоги, яку Франція надає Україні після початку агресії Росії проти України, дізнатись позиції Франції щодо російсько-української війни, проаналізувати аспекти

політичної напруженості між Францією та Німеччиною, визначити основні фактори того, що вплинуло на послаблення впливу Франції на країни Африки;

- порівняльний метод дав змогу, насамперед, порівняти французькі підходи та шляхи вирішення військової агресії РФ на території України; дав змогу порівняти трансформацію підходів Франції щодо вирішення російсько-української війни та ставлення до війни РФ проти України на початку 2014 року, коли РФ анексувала Крим та здійснила військове вторгнення на Схід України, та після 24 лютого 2022 року, коли РФ розпочала повномасштабну війну проти України;

- функціональний підхід допоміг визначити особливості зовнішньої політики Франції у рамках військового вторгнення РФ на територію України; проаналізувати діяльність Франції на міжнародній арені, включаючи участь у міжнародних організаціях, позиціонування у європейських та світових рейтингах; дослідити поточний стан відносин Франції з Німеччиною; проаналізувати слабкі та сильні сторони у співпраці з країнами Африки; та оцінити ситуацію, що склалась у Європі через російсько-українську війну, і який вплив вона має для Франції.

РОЗДІЛ 2 ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ФРАНЦІЇ

2.1 Позиціонування Франції на міжнародній арені

Сьогодні Франція є однією з найсучасніших держав світу і є лідером серед європейських держав. Франція є розвинутою країною з високим номінальним доходом на душу населення в усьому світі (38916 USD станом на 2022 рік [66]), а її потужна економіка є однією з найбільших у світі. Це держава займає лідерські європейські та міжнародні позиції у світових рейтингах, а також є одним із п'яти постійних членів Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй і офіційно державою, що володіє ядерною зброєю [16, с.118-124],

Зовнішньополітична діяльність Франція часто оцінюється як високоефективна та супроводжується професійними діями на міжнародній арені. Для цього увага фокусується на декількох ключових факторах, що формують зовнішню політику Франції. Насамперед, це те, що Франція має самоідентичність, яка вимагає постійних зусиль для поширення французьких цінностей і поглядів, багато з яких ґрунтуються на демократії та правах людини. Наступне це те, що Французька Республіка вважає за краще вирішувати міжнародні питання в багатосторонній системі, насамперед, через Європейський Союз. У цьому контексті Франція завжди наголошує на потребі покращення європейських зусиль щодо формування політики безпеки ЄС, потенційно незалежної від НАТО. Однак останнім часом політики у Франції, Європі та Сполучених Штатах Америки почали розглядати посилення європейської оборонної сили як доповнення, а не заміну НАТО [45].

Активна участь Франції у міжнародних організаціях допомагає її успішному позиціонуванню на міжнародній арені. Наприклад, Рада Безпеки ООН є найвпливовішим політичним засобом і стрижнем зовнішньої політики Франції. Франція є однією з 5 постійних країн-членів Ради Безпеки ООН і має право вето. Останні події в Україні, спричинені військовою агресією РФ, та членство останньої в Раді Безпеки ООН показали, що спроможність Ради Безпеки ООН паралізована. Право вето країн P5 ставить перешкоди в життєво

важливих питаннях. Важливі питання, що стосуються прав людини, верховенства права, демократії, винесені на розгляд Ради Безпеки ООН, не можуть зрушити з мертвої точки. Щоб підвищити спроможність і легітимність Ради Безпеки ООН, Франція разом з Великобританією запропонували структурні реформи Ради Безпеки ООН. Ці реформи охоплюють розширення Ради Безпеки ООН із приєднанням африканських, арабських та латиноамериканських держав. Франція також запропонувала прийняти «кодекс поведінки», який би зобов'язав держави «п'ятірки» утримуватися від використання свого права вето у випадках, коли йдеться про військові злочини.

Не менш важливою є участь Франції у Раді Європи. Наприклад, 1 січня 2022 року Франція головує в Раді Європейського Союзу, тому що головування змінюється кожні 6 місяців, і в першій половині 2022 року його обійняла Франція [30].

Пріоритети французького президентства концентрувались на трьох основних темах:

- суверенітет Європи;
- клімат та діджиталізація;
- “Європа до 2030 року: інвестиції, цінності, молодь, культура, здоров'я”.

Тобто “французький” порядок денний РЄ, метою якого стало посилення суверенної Європи, зосередився на основних темах:

- екологічні проблеми та діджиталізація;
- побудова більш соціальної Європи на основі принципу “рівна оплата за однакову роботу на тому ж робочому місці”;
- європейська оборонна інтеграція через перший спільний військовий бюджет та Європейську ініціативу втручання;
- зміцнення європейської економіки.

Зовнішньополітична діяльність Франції у РЄ була багато зосереджена на економічних питаннях. Згідно із заявами президента Франції Еммануеля

Макрона, європейські громадяни вимагають від ЄС вживати більше дій і працювати над економічними питаннями, екологічними питаннями з вуглецевою нейтральністю до 2050 року та оборонною інтеграцією. Крім того, французьке головування співпало із завершенням Конференції майбутнього Європи. Таким чином, Франція прагнула вживати заходів згідно з рекомендаціями громадян і запускати більше європейських молодіжних проєктів.

Для Франції важлива стабільність всередині Європейського Союзу, тому під гаслом «Відновлення – сила – почуття приналежності» Франція сподівається на скоординовані дії всередині держав-членів, щоб Європа могла долати основні економічні, освітні, міграційні та військові виклики [35].

Франція базує свої зовнішньополітичні та внутрішньополітичні дії на п'яти пріоритетах, що визначені Міжміністерським комітетом з міжнародного співробітництва та розвитку (CICID) у лютому 2018 року. До них належать:

- міжнародна стабільність;
- освіта;
- клімат;
- гендерна рівність;
- здоров'я.

Дії Франції у сфері безпеки, роззброєння та нерозповсюдження входять у рамки стратегічного бачення, розробленого в Стратегічному огляді національної оборони та безпеки, опублікованому в грудні 2017 року на прохання Президента Французької Республіки.

Цей документ має на меті визначити основні напрями дій, навколо яких зосереджені французькі національні та міжнародні зусилля у сферах оборони та безпеки. Він містить уроки, які слід винести зі змін у нестабільному та непередбачуваному стратегічному контексті, включаючи довгострокову загрозу тероризму високого рівня, одночасні кризи, військову підтримку держав та технологічні зміни. У цьому контексті документ розглядає інтереси

Франції і її оборонні цілі та робить висновки щодо пріоритетних навичок, необхідних збройним силам Франції [64, с. 1-7].

Франція хотіла б бачити зміцнення європейської оборони на основі спільних інтересів безпеки. Вона підтримує вдосконалення інструментів ЄС і Спільної політики безпеки та оборони (CSDP), включаючи як постійне структуроване співробітництво, так і Європейський оборонний фонд. У той же час Франція продовжує виконувати повну відповідальність у НАТО, включаючи колективну оборону та надання гарантій безпеки. Франція продовжує покладатися на свою мережу міжнародних партнерств, що охоплює весь світ, від Африки та Близького Сходу до Азіатсько-Тихоокеанського регіону.

Франція є великою технологічною державою з надійною оборонною промисловістю та технологічною базою. Динамізм розвитку військової сфери забезпечує французьким збройним силам довгостроковий доступ до військового обладнання найвищого рівня. Це через те, що питання рівня військово-оборонного комплексу є питанням суверенітету Франції. Оборонний сектор Франції здатний утримувати свої позиції на міжнародній арені та виробляти обладнання для французьких збройних сил. Водночас комплексна політика підтримки інноваційної діяльності дає змогу виявляти, виробляти, використовувати, експериментувати та підтримувати численні трансформації, викликані інноваціями, і впроваджувати їх у відповідний спосіб.

Індекс GFP позначає Францію як 10 найкращих світових військових держав. У 2023 році Франція посідає 9 місце зі 145 країн, які розглядались для щорічного огляду GFP. Він відповідає за наземні військові операції та оборону. Станом на 2021 рік чисельність особового складу французької армії становить приблизно 117 000 солдатів. Це число включає як професійних військових, так і військовозобов'язаних. Французька армія наразі є однією з найбоєздатніших у Західній Європі, і вона може похвалитися повним набором можливостей, які дозволяють їй брати участь у повному спектрі операцій,

включаючи звичайні бойові дії високої інтенсивності. Відчуваючи невеликий спад, Франція займає дев'яте місце з індексом потужності 0,1848. Вона продовжує мати сильну армію, відому своїми стратегічними можливостями та глобальним внеском. Французька Республіка продемонструвала майстерність у різних аспектах, охоплюючи свій великий арсенал літаків, значну кількість вертольотів та військових кораблів-есмінців, що сприяло її загальному потужному військовому потенціалу. Згідно зі звітом, “військовий парк” Франції налічує 438 гелікоптерів, у тому числі 69 штурмових. Крім того, держава володіє флотом з 10 військових кораблів-есмінців. Ці статистичні дані, точні станом на січень 2023 року, враховують індекс потужності Франції 0,1848, демонструючи її значну військову силу [58].

Крім того, щоб зберегти свої лідерські позиції на міжнародній арені та позитивно позиціонувати себе серед інших держав світу - Франція активно продовжує використовувати політику “м'якої сили”. М'яка дипломатія шляхом культурно-освітнього впливу дозволяє розширювати французькі цінності. Колись французька мова була найпоширенішою міжнародною мовою у світі, але разом із політичним впливом вона втратила свою популярність. У Північній Африці французька мова програла конкуренцію арабській мові, у Центральній Африці французька кинула виклик англійській мові, а в Індії вона поступилася англійській та китайській. Щоб перервати скорочення та відновити першість французької мови у світі, президент Франсуа Олланд наголосив на м'якій політиці як новій стратегії національної безпеки. І щоб сприяти розвитку французької мови та франкомовного світу, прихильники французької дипломатії запровадили багатосторонню політику для об'єднання франкомовних держав у політичну спільноту [1, с.167-170].

Будучи сьомою за розміром економікою світу, постійним членом Ради Безпеки ООН, ключовою державою серед 27 членів Європейського Союзу та п'ятим за величиною постачальником офіційної допомоги розвитку (ОПР), Франція відіграє провідну роль на міжнародному рівні, що сприяє досягненню

її глобальних Цілей сталого розвитку до 2030 року. Тому Франція зобов'язана відповідати своїм глобальним зобов'язанням. Незалежно від того, чи заохочує Франція міжнародну динаміку для боротьби зі зміною клімату (за прикладом COP21), для боротьби з пандеміями (COVAX, ACT-A) або для просування гендерної рівності (Форум рівності поколінь), справді може стати визначальним фактором у здатність міжнародної спільноти зменшувати глобальну нерівність, захищати планету та сприяти миру. Тому період 2022-2027 років буде вирішальним для колективного досягнення Цілей сталого розвитку [35].

Таким чином, французький уряд і Президент повинні забезпечити, щоб Франція відігравала роль на міжнародній арені, яка б відповідала масштабам глобальних викликів, з якими потрібно зіткнутися протягом наступних п'яти років.

Дотримуючись девізу «керувати – означає передбачати», Focus 2030 складає неповний перелік основних міжнародних подій, які відбудуться до 2027 року [32]. Наприклад, у наступні роки Франція повинна буде забезпечити імплементацію закону про інклюзивний розвиток і боротьбу з глобальною нерівністю, ухваленого одностайно в 2021 році. Цей закон, зокрема, передбачає досягнення до 2025 року символічної мети виділення 0,7% свого валового Національного доходу до офіційної допомоги розвитку порівняно з 0,52% у 2021 році – ціль, яка, безсумнівно, потребуватиме перегляду у світлі численних поточних і майбутніх криз. Це збільшення фінансування, яке може становити додаткові 6 мільярдів євро у 2025 році порівняно з 2021 роком, також має бути доповнене зусиллями з модернізації, щоб посилити його вплив на боротьбу з глобальною бідністю та нерівністю. До того ж головування Франції у G7 у 2026 році збігатиметься із закінченням періоду виконання зобов'язань, взятих на Форумі рівності поколінь, який Франція очолювала у 2021 році разом із Мексикою та ООН-Жінки. Франція повинна буде постійно захищати права жінок за допомогою повністю втіленої феміністської

дипломатії та відповідного фінансування, як це передбачено в Законі про інклюзивний розвиток [34].

Лідирує Франція і у науково-технологічній сфері. Французька республіка має солідний досвід у розробці та дослідженні квантових обчислень і квантових технологій. Завдяки науково-дослідним інститутам та урядовим установам світового рівня Франція є одним із лідерів на європейському континенті та на світовій арені квантових інновацій. Франція має процвітаючий квантовий приватний сектор із понад десятком стартапів у космосі. Ось зразок:

- компанія “Pasqal” була заснована в 2019 році і створює програмований квантовий симулятор з використанням атомних масивів нейтральних атомів;
- “Alice & Bob” - це компанія, яка працює над створенням квантового комп’ютера з виправленням помилок, стійкого до збоїв;
- “Квандела” ще одна. Паризький стартап розробляє високопродуктивні пристрої для квантової оптики [63].

Щодо фінансової сторони речей, компанія венчурного капіталу “Quantonation” спеціалізується на квантових технологіях, інвестуючи в стартапи, що працюють над квантовими обчисленнями, квантовою комунікацією та квантовим зондуванням.

Хоча французька транснаціональна компанія “Thales Group” є публічною компанією, спеціалізується на електроніці та обороні, але тепер має програму квантових досліджень, яка зосереджена на квантовій криптографії та квантовому зондуванні. Для отримання лідерства на міжнародному рівні у сфері квантових технологій Францією прийнято Національну стратегію з розвитку квантових технологій, яка містить такі елементи:

- отримання нових засобів для дослідників, в тому числі для освітнього процесу, а також для стартапів та виробництв;
- розвиток квантової інформатики;

- залучення інвестицій у будь-які квантові технології: сфера комунікації, створення датчиків, криптографія.

В рамках стратегії передбачається залучення 1,8 млрд. євро протягом наступних 5 років, 1 млрд. з яких буде виділено державою [10].

До того ж, всім відомий французький туризм є основною частиною французької економіки, представляючи близько 8% ВВП і 2 мільйони прямих і непрямих робочих місць. У десятку найбільш відвідуваних країн світу входять Франція, Мексика, США, Італія, Іспанія, Угорщина, Китай, Хорватія, Туреччина та Данія. Франція є найбільш відвідуваною країною у світі з 117 109 000 іноземних туристів завдяки своїй багатій історії та знаковим пам'яткам [38, с. 71-74], [56].

Згідно з останніми даними Всесвітньої туристичної організації ООН, найбільш відвідуваною країною в світі зараз є Франція. Згідно зі звітом Statista, у 2022 році Францію відвідали 79,4 мільйона людей, а в першому кварталі 2023 року туризм у Франції зріс на 12,3%. 90 мільйонів: річна кількість туристів, які відвідують Францію за даними Міністерства закордонних справ.

Основна статистика про туризм у Франції має вигляд нижчезазначеного:

- з 2010 року Францію щороку відвідували в середньому 77,7 мільйонів іноземних відвідувачів;
- у 2019 році найбільша кількість іноземних туристів була у Франції: 90,9 мільйона людей відвідали країну;
- за даними ООН, Франція є найбільш відвідуваною країною у світі, а США посідають друге місце;
- найпопулярнішим типом місця призначення для відвідувачів Франції було місто: 29,3% туристів обрали місто для своєї поїздки;
- паризький Діснейленд є найбільш відвідуваною визначною пам'яткою Франції з 14,8 мільйонами відвідувачів на рік;

- очікується, що обсяг ринку подорожей і туризму у Франції досягне 19,69 мільярда доларів у 2023 році, що менше, ніж у європейських сусідів Іспанії (25,46 мільярда доларів) та Німеччини (66,23 мільярда доларів);

- у 2020 році 134,6 мільйона внутрішніх туристів відвідали Францію, причому 92,4% приїхали з метою відпочинку;

- туризм становить 8% від загального ВВП Франції [60].

Отже, з вищенаведених прикладів можна дійти висновку, що Франція є лідерською державою у Європі та світі. Підтвердження є її високі рейтингові показники, що стосуються економіки (ВВП), туризму, військового потенціалу, наукових досягнень, туризму, рівня свободи життя, а також успішного ведення м'якої дипломатії на міжнародній арені. Не менш важливою залишається і участь Франції у міжнародних організаціях: НАТО, ООН, Рада Безпеки Європи. Надзвичайно актуальною є військова могутність Франції у світі, тому що російське вторгнення в Україну привернуло увагу Франції до її військових питань, тому що Франція є єдиною європейською державою, яка здатна в односторонньому порядку використовувати свої сили за кордоном, а також є однією з дев'яти держав світу, які, як вважається, здатні завдати ядерного удару.

2.2 Постколоніалізм як фактор у зовнішній політиці Франції

Франція професійно усвідомлює значення, яке держава надає Африці та її колишнім колоніям. Присутність Франції в Африці в основному зосереджена на її колишніх колоніях. Під час болісного процесу деколонізації в 1960-х і 1970-х роках «Велика нація» ніколи не втрачала з уваги власні інтереси. Використання французької мови на колишніх територіях Франції залишається обов'язковим. Існують два валютних союзи - західноафриканський франк CFA і центральноафриканський франк CFA, до яких входять загалом 15 африканських держав. Валютні резерви зберігаються в центральному банку Франції, а французькі корпорації, такі як будівельна компанія «Bolloré», нафтовий гігант «Total» і телекомунікаційна група «Orange», зберігають масову присутність у колишніх колоніях. Французькі компанії імпортують товари з багатьох країн Західної та Центральної Африки, наприклад, уранову руду з Нігеру та Габону або какао з Кот-д'Івуару. У цих країнах дислокується близько 9 тисяч французьких солдатів. У їхній мандат входить боротьба з терористами та навчання африканських військ [54].

Африка - пріоритет для французької офіційної допомоги розвитку. Політика розвитку Франції діє в рамках, визначених міжнародним співтовариством, зокрема Порядком денним сталого розвитку до 2030 року, прийнятим у 2015 році Генеральною Асамблеєю ООН, Паризькою кліматичною угодою та Аддис-Абебською програмою дій щодо фінансування розвитку. Він також узгоджується з Новим європейським консенсусом щодо розвитку, прийнятим у 2017 році.

Франція зосереджує свої зусилля солідарності через надання грантів 19 пріоритетним країнам, усі з яких належать до категорії найменш розвинених країн (НРС). Ці 19 пріоритетних країн розташовані в Африці, за винятком Гаїті. Вони отримують більшість пільгових кредитів, що становить половину грантів Франції та дві третини грантів, що надаються Французьким агентством розвитку (AFD).

Африка є ключовим напрямком французької політики розвитку: вона отримує одну третину французької двосторонньої офіційної допомоги розвитку (ОПР) (2,9 мільярда євро у 2020 році), що на 40% більше, ніж у 2019 році. Франція надає пріоритет своїм зобов'язанням щодо:

- вирішення ситуацій нестабільності та забезпечення миру та стабільності;
- підтримка гендерної рівності;
- посилення зусиль щодо освіти та професійної підготовки;
- вжиття заходів для боротьби зі зміною клімату та збереження біорізноманіття;
- продовження рішучих дій на підтримку охорони здоров'я.

У 2019 році 19 пріоритетних країн французької політики розвитку отримали 1,6 млрд євро французької ОПР: головним одержувачем був Сенегал (281 млн євро), за ним йдуть Ефіопія (158 млн євро), Малі (145 млн євро) і Буркіна-Фасо (137 млн євро) [48].

Франція представляє себе відокремленою від неоколоніалізму. У деяких аспектах є підстави вважати це твердження вірним. Еммануель Макрон - перший президент Франції, який народився після закінчення колоніального панування. Відомо, що він назвав колонізацію «злочином проти людства».

Тим не менш, Макрон продовжив традицію французького патерналізму. Під час промови, спрямованої на засудження неоколоніалізму, Макрон сказав, що «Франція лише хоче допомогти своїм братам і сестрам досягти успіху та допомогти цій африканській молоді завоювати своє майбутнє». На саміті G20 у 2017 році він сказав репортеру, що проблема Африки є «цивілізаційною», маючи на увазі, що з цим континентом щось не так. Ставлення, відображене в цих заявах, підкреслює найбільшу перешкоду для досягнення справжнього африканського суверенітету: постійний вплив Франції в Західній і Центральній Африці [21].

На відміну від того, що вони зробили в Індокитаї та Алжирі, Франція надала незалежність більшості своїх колоній Західної та Центральної Африки

мирним шляхом у 1960-х роках. Проте те, що ці нові країни були незалежними за назвою, не означає, що вони були суверенними. Відсутність війни, яка б відокремлювала колоніальне правління від державності, означала, що багато французьких систем, створених для експлуатації своїх колоній, залишалися на місці. Незважаючи на те, що після Другої світової війни такий тип контролю над регіоном знизився, Франція продовжує здійснювати економічний, політичний і військовий вплив у Західній і Центральній Африці. Одним із способів досягнення більшого суверенітету в Африці є реформування застарілої економічної системи регіону, монетарної зони франків Африканського фінансового співтовариства (CFA), яка за своєю суттю є несправедливою та ґрунтується на практиці експлуатації.

Після Другої світової війни тодішній президент Франції Шарль де Голль заснував *la Françafrique*, неофіційну сферу впливу Франції в Африці. Окрім таємної перевірки та підтримки африканських політичних еліт, він також створив французькі колонії в африканській валютній зоні. Ці зони, які продовжують існувати сьогодні як CFA, охоплюють 12 колишніх колоній - Бенін, Буркіна-Фасо, Кот-д'Івуар, Малі, Нігер, Сенегал, Того, Камерун, Центральноафриканську Республіку, Чад і Республіку Конго - а також Гвінея-Бісау та Екваторіальна Гвінея. Разом вони становлять 14 відсотків загального населення Африки, займають приблизно 965 000 квадратних миль і становлять 12 відсотків ВВП континенту.

Спочатку ця домовленість забезпечувала монетарну стабільність у регіонах, які були слабкі через систематичну французьку експлуатацію. Прив'язка франків КФА Західної та Центральної Африки до поточної французької валюти, спочатку французького франка, а пізніше євро, справді призвела до нижчих темпів інфляції порівняно з іншими африканськими країнами. Однак у цій операції країни-члени обміняли зниження інфляції на фіскальні обмеження та обмежені макроекономічні можливості. Одним із основоположних принципів системи було те, що колонії повинні були зберігати 50 відсотків своїх валютних резервів у

французькій скарбниці, а також додаткові 20 відсотків для фінансових зобов'язань. Таким чином, країни-члени зберегли лише 30 відсотків запасів у межах своїх кордонів. Довгострокові прямі економічні компроміси монетарної зони СФА включали як зниження зростання на душу населення, так і пом'якшення прогресу в боротьбі з бідністю [22, с.27-34].

Після свого обрання в 2017 році президент Еммануель Макрон намагався дистанціюватися від усталених і широко критикованих моделей політики Франції щодо Африки. Він урізноманітнив відносини з Африкою в регіональному та суттєвому аспектах, інтегрував недержавних акторів і культивував відносно відкритий підхід до проблемного минулого Франції на континенті. Однак спроби Макрона створити наратив змін були затьмарені залежностями від шляху, перш за все продовженням військової участі в Сахелі та непослідовними відносинами з автократичними урядами. Вимушене виведення військ спочатку з Малі (2022), з Буркіна-Фасо (2023) і, нарешті, з Нігеру (оголошено на кінець 2023) знаменує собою історичний поворот у французько-африканських відносинах. Питання вже не в тому, чи зміняться відносини між Францією та її колишніми колоніями; справжнє питання полягає в тому, чи зможе Париж сформувати цю зміну, чи він буде лише стороннім спостерігачем трансформації, яка в основному відбувається під впливом африканських акторів [71, с.1-6].

Потенційно важливою реформаторською ініціативою було оголошене скасування західноафриканського франка СФА. Важливість кроку полягає насамперед у політичній сфері. У Західній Африці валюта в першу чергу розглядається як колоніальний пережиток, постійне нагадування про те, що держави СФА все ще не мають монетарного суверенітету майже через 60 років після здобуття незалежності. Це робить франк СФА помітним символом тривалого постколоніального французького впливу та патерналізму. В останні роки валюта стала центром обурення та соціального протесту. Таким чином, Макрон пов'язує реформу насамперед з метою послабити дедалі гострішу критику Франції в регіоні.

Франція та вісім держав Західноафриканського економічного та валютного співтовариства (Union économique et monétaire ouest-africaine, УЕМОА) домовилися наприкінці 2019 року в якості першого кроку щодо реорганізації валютної системи франка КФА, який з часом має бути замінений на загальну західноафриканську валюту (Еко). Західноафриканський центральний банк (ВСЕАО) був звільнений від зобов'язання депонувати 50 відсотків своїх валютних резервів у центральному банку Франції. Крім того, Франція більше не представлена в наглядових органах УЕМОА. Однак валюта залишається прив'язаною до євро, і Франція продовжує гарантувати фіксований обмінний курс. Критики бачать зміни як псевдореформу, особливо тому, що заходи не були узгоджені в рамках Економічного співтовариства держав Західної Африки (ECOWAS), до складу якого входили б англomовні держави регіону. Запровадження спільної валюти (також називається Еко) є постійною метою ECOWAS. За оптимістичними прогнозами, його мають запровадити до 2027 року [61].

Ще одна гучна ініціатива Макрона стосується фінансування розвитку Африки. На саміті «Фінансування африканських економік» у Парижі (18 травня 2021 року) уряд відзначився як захисник африканських країн, щоб пом'якшити драматичні соціальні наслідки пандемії Covid. Не виправдавши своїх амбіцій, саміт закликав Міжнародний валютний фонд (МВФ) виділити спеціальні права запозичення в розмірі 650 мільярдів доларів на підтримку африканських членів. Судан отримав обіцянки щодо значного списання боргів. Подальший саміт («Саміт нового глобального фінансового пакту») у червні 2023 року, в якому взяли участь представники понад 100 країн, не приніс фундаментального прориву щодо того, якими мають бути інвестиції у сталий розвиток і клімат у країнах, що розвиваються. Тим не менш, було досягнуто певного прогресу у сфері фінансів, оскільки було вирішено, що МВФ надасть 100 мільярдів доларів у вигляді спеціальних прав запозичення для країн, яким загрожує зміна клімату. Серед іншого, Сенегал і західні партнери оголосили про Партнерство справедливого енергетичного переходу

(JETP), що поєднує кліматичні цілі та цілі розвитку, а також було досягнуто угоди щодо реструктуризації боргу Замбії в розмірі 6,3 мільярда доларів [31].

Крім франка CFA, Макрон не ухилився від входження в іншу спірну сферу в афро-французьких відносинах і прийняв політику пам'яті.

На перший план виходять два питання. По-перше, немає жодних сумнівів, що Макрон просунув дискусію щодо реституції африканського культурного мистецтва та артефактів у Франції та за її межами. Експертний звіт, який він замовив у вчених Фелвіна Сарра та Бенедикте Савой, рекомендував повну реституцію африканських культурних цінностей і надав дискусії значного політичного та соціального значення. До кінця 2023 року уряд має намір подати до парламенту рамковий закон про повернення товарів із національних колекцій. Початкові пропозиції щодо доктрини, що передбачає критерії реституції та повернення, вже були зроблені. Не менш важливим ефектом ініціативи Макрона щодо реституції став її вплив за межі Франції. Це стало каталізатором дебатів в інших європейських країнах, не в останню чергу в Німеччині.

Другий компонент політики пам'яті Макрона стосується ініціатив щодо примирення з історією та відповідальністю французького колоніалізму в Алжирі та Камеруні, а також ролі Франції в геноциді в Руанді. Розглядаючи ці питання, Макрон продовжив заяви, зроблені під час його передвиборчої кампанії 2017 року, коли він назвав колонізацію Алжиру злочином проти людяності.

Прийняття Макроном політики пам'яті керувалося не лише нормативно-моральними міркуваннями. Політична амбіція президента полягає в тому, щоб поставити відносини з африканськими державами на нову основу, тим самим покращивши пошарпану репутацію Франції на континенті в цілому.

Отже, Франція зараз менше бере участь у торгівлі, фінансах та інвестиціях, але вона зберігає свій вплив на монетарну політику та свою військову присутність". Проте конкуренція французів зростає. Китай

встановив тісні зв'язки з багатьма африканськими країнами, а Сполучені Штати останніми роками також демонструють більшу прихильність Африці.

Франція підтримувала тісні політичні, економічні, військові та культурні зв'язки зі своїми колишніми африканськими колоніями, які були багаторівневими, включаючи інституційний, напівінституційний та неформальний рівні.

Франції потрібно багато політичного впливу та грошей, щоб зберегти свою роль головного гравця в Африці. Військові інтервенції не є дешевими, як і допомога розвитку, яку Франція надає державам Африці. Франція має власні внутрішні економічні проблеми, і тому їй стає все важче фінансувати свої операції в Африці. Кілька президентів і кандидатів у президенти пообіцяли реформувати політику Франції щодо Африки та перейти від позиції домінування до позиції партнера серед рівних. Однак на практиці такі обіцянки мало змінилися. Тим часом можна почути, як африканські політики кажуть своїм громадянам, що їхні відповідні країни повинні бути менше залежними від Франції, колишньої колоніальної держави, тому Франції потрібно поспішити у вирішенні проблемних питань з країнами Африки, щоб зберегти вплив на африканському континенті [23].

2.3 Франція як одна з опор ліберально-демократичного світу

Франція є республіканською державою з парламентською демократією, яку часто називають напівпрезидентською. Парламент є двопалатним і складається з Національних зборів і Сенату. Девіз «Liberté, Egalité, Fraternité», спадок епохи Просвітництва, вперше з'явився під час Французької революції. Хоча його часто ставили під сумнів, він остаточно утвердився під час Третьої республіки. Він був записаний у Конституції 1958 року і сьогодні є частиною національної спадщини Франції [50].

Президент є главою держави і обирається на п'ятирічний термін прямим загальним голосуванням у два тури. Вибори виконавчої влади вважаються вільними та чесними. Чинний президент Еммануель Макрон набрав 27,9 відсотка голосів у першому турі виборів у квітні 2022 року, тоді як Марін Ле Пен з ультраправої ФН набрала 23,2 відсотка. Макрон отримав 58,6% і другий термін у другому турі наприкінці квітня. 28 відсотків тих, хто утримався від голосування у другому турі, став найвищим показником у такому конкурсі з 1969 року. Прем'єр-міністр є главою уряду і призначається президентом [37].

Французька Республіка є неподільною, світською, демократичною та соціальною. Це урочиста декларація першої статті Конституції Франції, яка підсумовує чотири стовпи республіканського духу. Жодна особа та жодна частина населення Франції не може отримати право здійснювати суверенітет, який належить громадянам Франції в цілому. Народ здійснює свої повноваження щодо прийняття рішень через обраних ним представників або шляхом референдуму. Принцип єдності та неподільності гарантує узгодженість законів, прав і обов'язків у всій метрополії та за кордоном Франції. Крім того, Республіка визнає єдину офіційну мову: французьку.

Головні ознаки Франції як держави 21 століття можна охарактеризувати трьома факторами:

- світськість: світський характер Республіки знаходиться на перехресті релігійної свободи та принципу рівності всіх громадян перед законом. Кожен вільний вірити чи не вірити, незалежно від своїх поглядів і віри,

і сповідувати свою релігію за умови, що це не порушує громадський порядок;

- секуляризм: він гарантує дотримання прав кожного; це не позбавляє релігії. Він гарантує свободу сповідання релігії, а також свободу віросповідання. Ніхто не може бути примушений поважати релігійні догми чи вимоги. Це передбачає нейтралітет держави щодо всіх релігій, а не їх усунення з публічної арени. Він ґрунтується на відокремленні релігійних органів від держави та незалежності, що передбачає діалог. Тому секуляризм є однією з наших найцінніших цінностей, наріжним каменем гармонійного суспільства та цементам об'єднаної Франції;

- соціальність: соціальна природа Республіки впливає з її прагнення до рівності. «Люди народжуються та залишаються вільними та рівними у правах», згідно з Декларацією прав людини і громадянина 1789 року. Щоб гарантувати кожному повні та повні, життєві та матеріальні рівні права, держава також працює над сприяти рівності можливостей, надаючи особливу підтримку найбільш знедоленим і вразливим верствам населення, а також заохочуючи соціальну згуртованість у сферах освіти, житла, зайнятості та охорони здоров'я [25].

- демократичність: демократичний характер республіки передбачає повагу до основних свобод і призначення посадових осіб за загальним (усі повнолітні громадяни можуть брати участь), егалітарним (кожен виборець має один голос) і таємним (кожен голосує з чистою совістю, захищений від будь-якого зовнішнього тиску). Незалежно від їхньої особистої історії, рівня освіти, матеріального становища чи статі, усі громадяни мають однакову цінність в очах держави;

Високий рівень демократії підтверджує щорічний звіт “Freedom House” Франція отримала 89 балів зі 100 можливих у індексі свободи у світі в 2023 році, отримавши 38 балів з 40 можливих за політичні права та 51 бал з 60 можливих за громадянську свободу [36].

Французька політична система характеризується яскравими демократичними процесами та загалом сильним захистом громадянських свобод і політичних прав. Проте останніми роками уряди, що змінювали один одного, реагували на смертоносні терористичні атаки, обмежуючи конституційний захист і надаючи правоохоронним органам повноваження посягати на особисті свободи. Антимусульманські та антиіммігрантські настрої продовжують поширюватися по всій країні. Нині Франція одна із десяти найрозвиненіших країн. Проте Франція переживає на етапі криза економіки та політики. Для сучасної Франції характерні багато соціально-політичних проблем. Цей стан не є кінцем демократії у Франції, проте схожий на очевидну кризу демократії.

Конституція Франції захищає свободу слова. Зокрема, Конституція Франції містить Декларацію прав людини та громадянина 1789 року, яка захищає свободу слова. Стаття 10 Декларації прав людини і громадянина зазначає, що «нікого не можна турбувати через його погляди, навіть релігійні, якщо виявлення таких поглядів не порушує встановлений закон і порядок». Стаття 11 йде далі: «Вільне висловлювання ідей і думок є одним із найцінніших прав людини. Таким чином, будь-який громадянин може вільно говорити, писати та публікувати, за винятком випадків, які є рівносильними зловживанню цією свободою у випадках, визначених законом» [37].

Іншими словами, Конституція Франції визнає свободу слова, але також прямо допускає закони, які її обмежують. Франція також зобов'язана Європейською конвенцією з прав людини, стаття 10 якої також захищає свободу слова, визнаючи право держави обмежувати цю свободу за певних обставин. Нарешті, жодне обговорення свободи слова у Франції не було б повним без принаймні згадки про Закон від 29 липня 1881 року про свободу преси (Loi du 29 juillet 1881 sur la liberté de la presse), який вважається одним із основоположних законів Франції щодо свободи слова. Цей Закон 1881 року закріплює свободу преси, а також встановлює обмеження на те, що може бути легально опубліковано.

Права людини належать до основоположних цінностей Французької Республіки. Повага до прав людини має центральне значення для здійснення демократії у Франції та зобов'язання як члена Європейського Союзу, тому Франція балотується в якості кандидата на членство в Раді з прав людини на період 2014-2016 років.

У разі обрання Франція зобов'язується забезпечувати просування та захист усіх прав людини та відігравати ключову роль у боротьбі з усіма формами дискримінації:

- підтримка поступової реалізації права на освіту, здоров'я, їжу, безпечну питну воду та санітарію та просування керівних принципів щодо крайньої бідності та прав людини;
- посилення міжнародного руху на підтримку поваги до прав жінок і ліквідації всіх форм насильства та дискримінації, а також забезпечення ефективного виконання резолюцій «Жінки, мир і безпека»;
- дотримання своїх зобов'язань щодо прав дитини та боротьба з використанням дітей у збройних конфліктах;
- сприяння свободі поглядів і їх вираження та підтримка дій правозахисників і громадянського суспільства, зокрема в контексті мирних демонстрацій. Заохочення держав до боротьби з довільними затриманнями, катуваннями та насильницькими зникненнями та продовження роботи над універсальною ратифікацією Міжнародної конвенції про захист усіх осіб від насильницьких зникнень;
- посилення боротьби з безкарністю та сприяння права на правду та справедливість, зокрема шляхом підтримки міжнародного кримінального правосуддя;
- просування керівних принципів бізнесу та прав людини та підтримка їх впровадження;
- збереження активної та конструктивної участі в усіх органах і механізмах заохочення та захисту прав людини, включаючи спеціальні

процедури, договірні органи та механізми моніторингу або розслідування порушень прав людини в усьому світі [47].

Декларація прав людини і громадянина виникла влітку 1789 року слугувала преамбулою до першої Конституції Французької революції 1791 року. Нижченаведені її основні положення:

- Стаття 2: метою будь-якої політичної асоціації є збереження природних і невід'ємних прав людини. Ці права - свобода, власність, безпека та опір гнобленню;
- Стаття 3: принцип будь-якого Суверенітету полягає насамперед у Нації. Жодна юридична особа, жодна фізична особа не може використовувати будь-які повноваження, які прямо не впливають з неї;
- Стаття 4: свобода полягає в тому, щоб мати можливість робити все, що не завдає шкоди іншим: таким чином, здійснення природних прав кожної людини не має жодних обмежень, крім тих, які забезпечують іншим членам суспільства користування цими самими правами. Ці межі можуть бути визначені лише Законом.
- Стаття 5: закон має право забороняти лише ті дії, які завдають шкоди суспільству. Нічому, що не заборонено Законом, не можна перешкоджати, і ніхто не може бути примушений робити те, що Закон не наказує;
- Стаття 6: закон є вираженням загальної волі. Кожен громадянин має право брати участь особисто або через своїх представників у його складанні. Воно повинно бути однаковим для всіх, незалежно від того, захищає воно чи карає. Усі громадяни, будучи рівними в її очах, мають однакове право на всі високі посади, державні посади та посади відповідно до своїх здібностей і без будь-якої іншої відмінності, окрім чеснот і талантів;

- Стаття 7: ніхто не може бути звинувачений, заарештований або затриманий, крім випадків, визначених Законом, і в порядку, встановленому ним. Ті, хто вимагають, прискорюють, виконують або змушують виконувати свавільні накази, повинні бути покарані; але будь-який громадянин, викликаний або затриманий згідно з Законом, повинен негайно підкоритися; опір робить його винним;

- Стаття 8: закон повинен передбачати лише ті покарання, які є суворо й очевидно необхідними; і ніхто не може бути покараний інакше як на підставі закону, складеного та оприлюдненого до вчинення правопорушення та законно застосованого;

- Стаття 9: оскільки кожна людина вважається невинуватою, доки її не буде визнано винною, якщо буде визнано необхідним заарештувати її, будь-яка невинувата суворість, яка не вимагається для безпеки її особи, повинна суворо обмежуватися законом;

- Стаття 10: нікого не можна турбувати через його погляди, навіть релігійні, до тих пір, поки прояв таких поглядів не порушує встановлений Закон і Порядок;

- Стаття 11: вільний обмін ідеями та думками є одним із найцінніших прав людини. Таким чином, будь-який громадянин може вільно говорити, писати та публікувати, за винятком випадків, які є рівносильними зловживанню цією свободою у випадках, визначених законом;

- Стаття 12: для забезпечення прав людини і громадянина необхідна державна сила; отже, ця сила встановлена для блага всіх, а не для конкретного використання тих, кому вона довірена;

- Стаття 13: для утримання державної влади та для адміністративних витрат необхідний загальний податок; вона повинна бути порівну розподілена між усіма громадянами, пропорційно їхній платоспроможності;

- Стаття 14: усі громадяни мають право самостійно або через своїх представників переконатися в необхідності державного податку, вільно погоджуватися на нього, стежити за його використанням і визначати його пропорцію, основу, збір і тривалість;
- Стаття 15: суспільство має право вимагати від державного службовця звіту про його управління;
- Стаття 16: будь-яке суспільство, в якому не передбачено гарантій прав або розподілу влади, не має Конституції;
- Стаття 17: оскільки право на власність є недоторканим і священним, ніхто не може бути його позбавлений, крім випадків, коли цього явно вимагає суспільна потреба, підтверджена законом, і не було сплачено справедливе і попереднє відшкодування [26].

Отже, Франція проголошує себе неподільною, світською, демократичною та соціальною республікою. Конституція передбачає поділ влади та проголошує прихильність Франції правам людини та принципам національного суверенітету, визначеним Декларацією 1789 року, що були вищенаведені. Франції вдало вдається позиціонувати себе як державу з такими ліберальними цінностями, і підтвердження цього є її високі показники у свободі слова та поглядів, рівня демократії. До того ж Франція веде активну боротьбу з питань дискримінації і підтримує міжнародне кримінальне правосуддя.

РОЗДІЛ 3 ФРАНЦІЯ У ВИРІШЕННІ УКРАЇНСЬКО – РОСІЙСЬКИХ ПИТАНЬ З 2014 РОКУ І ДО ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ

3.1 Загальний підхід до вирішення українсько-російського конфлікту

Франція стала однією з перших держав Західної Європи, що офіційно визнали незалежність України. Це сталося 27 грудня 1991 року. 23-24 січня 1992 року відбувся перший візит Міністра закордонних справ Франції Р. Дюма до незалежної України, під час якого було підписано Протокол про встановлення дипломатичних відносин між Україною та Францією. У цьому ж році Генеральне консульство Франції в Україні було перетворено на Посольство, а у вересні 1993 року було відкрито Посольство України у Франції. Наступні роки ознаменувалися поступовим зміцненням двосторонніх відносин, які значно посилилися після того, як Росія почала вторгнення в Україну в 2014 році, коли Франція висловила чітку політичну підтримку Україні. Французька Республіка засуджує анексію Криму та підтверджує свою прихильність до суверенітету України в її міжнародно визнаних кордонах [11].

Франція висловлює глибоку стурбованість щодо постанови Державної Думи Росії, яка закликає до визнання Президентом Російської Федерації самопроголошених «Донецької та Луганської народних республік». Франція неодноразово застерігала РФ від такого кроку, який означатиме подальше порушення суверенітету та територіальної цілісності України та прямо суперечить Мінським угодам.

З початку конфлікту в 2014 році обговорювалися та випробувалися різні методи, такі як економічні санкції, посередництво, переговори, залучення громадянського суспільства на низовому рівні та зміна інституційних механізмів, а також комбінація цих методів. Франція вважала за краще зосередитися на посередництві як формі врегулювання конфлікту, щоб уникнути прямого військового втручання.

Починаючи переговори, найближчою метою Франції було заспокоїти конфлікт і запобігти найгіршому; і, здавалось, був консенсус серед урядовців та експертів, що це може бути досягнуто. Однак наразі не можна говорити про

негайну можливість вирішення конфлікту, а переговорний процес застопорився, оскільки росія не зацікавлені рухатися до завершення війни. Загалом у конфлікті існує асиметрія сил, і однією з головних ролей Німеччини та Франції було врівноважити цю асиметрію під час переговорів. Іншими словами, Україні потрібна була допомога цих двох європейських держав, щоб домовитися з росією. Також Франція та Німеччина надали легітимність мирному процесу та Мінським угодам 1 та 2, які підписали Росія та Україна.

Переходячи до ролі Франції в переговорах, слід підкреслити, що Франція, як і Німеччина, не терпить порушень Росією міжнародного права, і що вона чітко повідомила російській стороні, що існують межі, які вона перетнула [19, с.1-4].

З початку конфлікту в 2014 році Франція брала участь у обговоренні та випробуванні різних методів. Підходом щодо вирішенні цього конфлікту вона вбачала у введенні економічних санкцій, посередництві, переговорах, залученні громадянського суспільства на низовому рівні та зміна інституційних механізмів, а також комбінація цих методів. Французька Республіка вважала за краще зосередитися на посередництві як формі врегулювання конфлікту, щоб уникнути прямого військового втручання.

Франція підтримала виключення Росії з «великої вісімки», припинення практики самітів ЄС-Росія, припинення переговорів щодо розробки нової Угоди про партнерство та співпрацю з РФ і в цілому взяла участь в антиросійських санкціях усіх рівнів, запроваджених Європейським Союзом. Було, зокрема, запроваджено заборону на видачу віз особам та організаціям, оголошеним причетними до подій у Криму та на Донбасі, та на торговельно-інвестиційні операції на цих територіях; заборонено боргове фінансування та різко обмежені інші фінансові послуги для низки російських банків та компаній; введено ембарго на експорт-імпорт військової продукції та технологій подвійного призначення, на постачання до Росії високотехнологічного обладнання для видобутку нафти в Арктиці; обмежений

експорт енергетичного обладнання та технологій. Російсько-французька військова співпраця, у тому числі обмін візитами та проведення спільних навчань, була здебільшого припинена.

Болючою проблемою в контексті українських подій та антиросійських санкцій стала для Франції ситуація з «Містралями». Підписаний у 2011 р. контракт на будівництво для російського ВМФ універсальних десантних кораблів-вертольотоносців типу «Містраль» був вкрай вигідний французькій кораблебудівній галузі, яка страждала від недозавантаження потужностей та безробіття. До весни 2014 р. перший корабель «Владивосток» був уже повністю готовий та сплачений. Французькі спеціалісти приступили до навчання російського екіпажу, який до літа прибув до порту Сен-Назер, готуючись прийняти корабель і восени відбутися на ньому в Кронштадт. У вересні 2014 р. французьке керівництво відклало, а потім призупинило передачу корабля «Владивосток», але ще довго зволікало з остаточним рішенням. У країні розгорнулися напружені суперечки. Прихильники виконання контракту апелювали до того, що санкції, введені у відповідь на приєднання Криму до Росії, не можуть мати зворотної сили та поширюватися на раніше укладені угоди. Відмова від російського замовлення, попереджали вони, не лише означатиме для Франції колосальні фінансові та репутаційні втрати, а й позбавить її самостійної ролі у врегулюванні української кризи та міжнародної політики в цілому [7, с.56-80].

Найчіткішу презентацію французьких ідей щодо врегулювання кризи зробив постійний представник при ООН Жерар Аро в Раді Безпеки 4 березня 2014 року:

- верифіковане повернення російських збройних сил на їхні бази;
- негайне та перевірене роззброєння воєнізованих формувань у Криму;
- відновлення українського закону про регіональні мови;

- створення в Україні Вищої ради захисту меншин,
- проведення конституційної реформи,
- організація президентських виборів 25 травня під наглядом ОБСЄ [46].

Отже, Париж швидко відреагував, будучи однією з перших європейських країн, яка оголосила 2 березня про призупинення участі в підготовці саміту G8, який має відбутися в Сочі пізніше цього року. Проте Франція відіграла активну роль у врегулюванні української кризи з причин, пов'язаних із її статусом у Європейському Союзі, у Раді Безпеки ООН, а також у контексті Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ). Французький меморандум про гарантії безпеки було подано окремо 5 грудня 1994 року [64].

Однак Париж не хотів бачити ескалації кризи і підтримував ідею створення «Контактної групи», висунуту канцлером Німеччини Ангелою Меркель. Визнаючи, що Німеччина має унікальні можливості відіграти провідну роль завдяки, зокрема, хорошим особистим контактам Меркель з президентом Росії Володимиром Путіним, Франція зайняла подібну позицію жорсткості та відкритості, що дозволяло працювати спільно з Берліном.

3.2 Ініціативи Франції у вирішенні українсько-російського конфлікту

Розгорнувши військову агресію на Сході України, Франція разом з Німеччиною стала лідером дипломатичних зусиль щодо врегулювання ситуації, заявивши себе ініціатором переговорного процесу у так званому «нормандському» форматі.

До того ж Франція брала дуже активну політичну участь у переговорах щодо Мінських домовленостей, як перших (вересень 2014 року), так і других (лютий 2015 року). Особливою ініціативою Франції у врегулюванні конфлікту, яку відзначають в Україні та яка отримала значну увагу ЗМІ та експертів, став “план Мореля”, названий на честь ветерана французької дипломатії П'єра Мореля, який передбачав проведення виборів за спеціальним законом, але без повного відведення озброєних підрозділів та виведення іноземних сил [13, с. 345-351].

Французька Республіка закликала до повного виконання Мінських домовленостей, починаючи з беззастережного дотримання режиму припинення вогню, що включає повне дотримання заходів щодо зміцнення режиму припинення вогню від 22 липня 2020 року, як останнє зазначено в декларації політичних радників нормандського формату. від 26 січня 2022 року. На зустрічі політичних радників у Нормандському форматі в Берліні 10 лютого всі учасники зобов'язалися повноцінно виконувати Мінські домовленості та відповідні переговорні формати. Ми вітаємо зобов'язання української влади надати пропозиції щодо чинного законодавства, яке вимагається Мінськими угодами. Тим самим Україна зробила б конструктивний внесок у просування вперед. Ми закликаємо Росію також конструктивно брати участь і виконувати всі свої зобов'язання, включно з гуманітарними питаннями та питаннями безпеки, щоб досягти прогресу в повному виконанні Мінських угод. Ми продовжуватимемо наші інтенсивні зусилля в Нормандському форматі з цією метою [51].

Окрім взаємодії у «нормандському» форматі, починаючи з 2014 року має місце безпрецедентна активізація українсько-французьких контактів [12, с.15-23].

Нижченаведені ключові зустрічі українських та французьких офіційних політичних представників:

- 23-24 січня 2018 р. – візит до Франції Міністра закордонних справ України П. Клімкіна;
- 22-23 березня 2018 р. – візит до Києва Міністра у справах Європи та закордонних справах Франції Ж.-І. Ле Дріана;
- 12 липня 2018 р. – зустріч Президента України П.О. Порошенка з Президентом Франції Е.Макроном у Брюсселі (у рамках саміту НАТО);
- 12 квітня 2019 р. – зустріч Президента України П.О. Порошенка з Президентом Франції Е.Макроном у рамках робочого візиту до Франції;
- 17 червня 2019 р. – офіційний візит Президента України В.Зеленського до Франції;
- 27 квітня 2020 р. – телефонна розмова Президента України В.Зеленського з Президентом Франції Е.Макроном;
- 9 квітня 2021 р. – телефонна розмова Міністра закордонних справ України Д. Кулеби з Міністром Європи та закордонних справ Франції Ж.-І. Ле Дріаном;
- 17 березня 2022 р. - телефонна розмова Президента України В.Зеленського з Президентом Франції Е.Макроном;
- 19 лютого 2023 р. – телефонна розмова Президента України В.Зеленського з Президентом Франції Е.Макроном [9].

Тому варто підкреслити, що починаючи з 2014 року двосторонні французько-українські відносини позитивно активізувалися, тому що Президент України здійснив чотири офіційні візити до Парижа (червень 2014, 2015, 2016, 2017 років). Міністри закордонних справ Франції та Німеччини

відвідали Київ у 2016 році, продемонструвавши свою постійну підтримку виконання Мінських домовленостей і продовження структурних реформ в Україні. З весни 2015 року також було багато парламентських візитів, зокрема візит до України кількох делегацій депутатів і сенаторів Національних зборів Франції та візит до Парижа Голови Верховної Ради у червні 2018 року. 2018 рік ознаменувався кількома двосторонніми зустрічами на високому рівні, зокрема візитом до Парижа Міністра закордонних справ України Павла Клімкіна 5 лютого 2018 року. Потім Київ відвідав Міністр Європи та закордонних справ Франції Жан-Ів Ле Дріан 22 та 23 березня 2018 року, де він зустрівся з Президентом України Петром Порошенком, а також Прем'єр-міністром та його колегою. Державний міністр Франції Жан-Батист Лемуан відвідав Київ 30 жовтня 2018 року для участі у сьомій Франко-українській змішаній економічній комісії. Цей візит став нагодою для кількох політичних зустрічей з українським прем'єр-міністром та міністром закордонних справ. Президент Макрон і канцлер Німеччини зустрілися з главою української держави на полях Паризького форуму миру 11 листопада 2018 р. Міністрські зустрічі НАТО, що відбулися 4 грудня 2018 р., стали нагодою для двосторонньої зустрічі між двома міністрами закордонних справ Павлом Клімкіним і Жан-Ів Ле Дріан.

Важлив є і той факт, що Франція ніколи не визнавала незаконну анексію Криму. Вона одразу заявила, що перекроювання міжнародних кордонів силою є порушенням міжнародного права та зобов'язань, взятих Російською Федерацією.

9 грудня 2019 року у Франції відбувся черговий саміт глав держав і урядів у Нормандському форматі, який став продовженням останнього саміту, що відбувся в Берліні в жовтні 2016 року. На цьому саміті було прийнято низку заходів для покращення ситуації та сприяння виконанню Мінських домовленостей. Були досягнуті домовленості, зокрема про консолідацію режиму припинення вогню, досягнення прогресу в розмінуванні, відкриття нових пунктів пропуску, визначення нових ділянок розведення та обмін

полоненими під час конфлікту. Сторони також підтвердили свою відданість забезпеченню прогресу в усіх правових аспектах, пов'язаних із політичною складовою Мінських угод. Франція дотримується політики твердості, діалогу та солідарності з Україною для просування до політичного врегулювання конфлікту та сприяння деескалації після зростання напруженості з Росією на українському кордоні в кінці 2021 року. У світлі цього, Президент Франції та Міністр Європи та закордонних справ відвідали Київ 8 лютого 2022 року після візиту до Москви напередодні. Франція повторила, що будь-який новий напад на український суверенітет призведе до масштабних і дорогих санкцій для Росії [76].

Військова допомога Французької Республіки розпочалась ще з 2014 року. Франція брала активну участь у переозброєнні України ще до 24 лютого - контракти на гелікоптери Airbus для МВС, катери для Морської охорони, кошти РЕБ на батальйони. Тому після початку широкомасштабного вторгнення, серед перших країн ЄС, Париж перший відправив нам ПТРК "Мілан - 2" у модифікації "Т" - ще в березні [72].

Франція була найбільшим експортером зброї в Україну в період з 2014 по 2020 роки з постачанням зброї на суму понад 1,6 мільярда євро. Серед них:

- вертольоти;
- розвідувальні безпілотники;
- озброєння та техніка військово-морського флоту;
- системи цілевказівки,
- боєприпаси різного калібру та системи управління вогнем.

Повний обсяг французької військової допомоги в контексті російського вторгнення в Україну в 2022 році невідомий, оскільки багато деталей не є доступними ні на французьких офіційних платформах, ні українських, але відомо, що включають:

- оборонне спорядження, передане ще до російського вторгнення та довоєнна підготовка українських військ;
- додаткова поставка оборонної техніки українській владі;

- 13 квітня 2022 року міністр оборони Франції оголосив про додаткове озброєння Україні;
- 30 квітня 2022 року президент Макрон пообіцяв збільшити військову підтримку України;
- 17 травня 2022 року Президент Франції повторив, що поставки зброї продовжаться та посиляться протягом наступного часу [2].

Також було прийняте рішення щодо постачання батарей протикорабельних ракет Exocet, щоб допомогти усунути прогалини в морській блокаді, запровадженій Росією, і дозволити Україні відновити експорт зерна та сировини. Спостерігається підтримка української розвідки, що включає постійний доступ до французьких супутникових зображень (різноманітні французькі електромагнітні супутники та супутники спостереження, такі як CERES, CSO, Pleiades і Helios) надають інформацію українському військовому персоналу і кілька десятків агенти відділу дій DGSE, які працюють на місці з початку війни [14].

Отже, дії Франції підтверджують її незмінну підтримку України і до нині. Наприклад, 30 вересня 2022 року Франція найрішучіше засудила оголошення президента Путіна про незаконну анексію Російською Федерацією українських районів Донецької, Луганської та частин Херсонської та Запорізької областей. Франція - одна з ключових країн, що формує європейську та світову безпеку. За умов російсько-української війни, яка триває з 2014 року, позиція Франції є визначальною з огляду на впливову роль країни в ЄС та НАТО. На початковому етапі повномасштабного російського вторгнення зовнішня політика Франції в цілому робила акцент на дипломатичних зусиллях щодо можливих переговорів між Російською Федерацією та Україною. Упродовж війни підтримка України з боку Франції не слабшала, і зараз вона ще посилюється. Наразі відомо ще і про такі напрями допомоги: 10 пакетів європейських санкцій щодо Російської Федерації; підтримка кандидатури України щодо

членства у ЄС; €3,6 млрд військової підтримки з Європейського фонду миру, у якому Франція є другим за значимістю донором.

Франція продовжує надавати українському народу всіляку підтримку, тому що Україні необхідно скористатися своїм правом на самозахист і зберегти свою свободу, суверенітет і незалежність. Це робиться шляхом надання Україні військової підтримки як на національному, так і на європейському рівнях, зокрема через Європейський фонд миру. Це свідомий вибір. Франція продовжуватиме надавати військову підтримку Україні, поки триватиме агресія Росії, а також гуманітарну, економічну та політичну допомогу, яку вона надає з 2014 року.

РОЗДІЛ 4 ЗАГАЛЬНИЙ ПІДХІД У ВИРІШЕННЯ УКРАЇНО-РОСІЙСЬКИХ ПИТАНЬ ВІД ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ І ДО СЬОГОДНІ

4.1 Трансформації позицій Франції

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року змінило багато речей, зокрема політику Франції щодо регіону. Макрон відмовився від дипломатичних контактів з Росією, які він розпочав у 2019 році. Франція також постачає Україні важке озброєння та запропонувала вирішальну підтримку її заявці на членство в Європейському Союзі в червні 2022 року.

Ключовим моментом є те, що у промові в Братиславі 31 травня 2023 року президента Еммануеля Макрона також використав сильні слова, необхідні для визначення боротьби - нашої боротьби - яку зараз веде Україна: «Україна сьогодні захищає Європу, вона дає Європі гарантії безпеки» [4].

Перш за все, президент Франції порушив своєрідну французьку традицію щодо передбачуваної переваги Західної Європи в Європейському Союзі (ЄС). Тепер Президент Макрон відмовляється використовувати термін розширення і пропонує натомість говорити про «возз'єднання» континенту. Критикуючи одного зі своїх попередників, Жака Ширака, який у 2003 році попросив країни Центральної та Східної Європи «замовкнути» після того, як деякі з них підтримали війну Джорджа Буша проти Іраку, він підкреслив, що було б краще послухати їх. Це заява політики Франції, яка дуже відрізняється від принаймні останніх 20 років і чітко спрямована на відновлення зламаних - або принаймні пошкоджених - мостів до регіону [5].

Президент Еммануель Макрон також вказав на власні помилки, наприклад, коли у своїй промові 1 вересня 2022 року натякнув, що певні країни Центральної та Східної Європи є «розпалювачами війни». У тому ж дусі він також засудив неузгодженість позицій Франції та Німеччини на саміті в Бухаресті в квітні 2008 року, які не супроводжувалися жодними гарантіями безпеки для України та Грузії (що призвело до серйозних згубних наслідків). Щодо своїх минулих позицій, які виражали сподівання, що Росія може

повернутися до європейського порядку, заснованого на правилах, він був змушений прямо визнати, що ці очікування були необґрунтованими. Незважаючи на те, що президент Франції рухався в цьому напрямку протягом кількох місяців, тепер здається очевидним, що він більше не буде знову вступати в контакти з режимом Путіна. У його промові не було жодної згадки про “гарантії безпеки” для Росії чи навіть про майбутні переговори з нею, навіть у віддаленому майбутньому.

У той час як колись Макрон говорив про можливий мир, коли Україна вирішила його шукати, залишаючи декого припускати, що Париж може підштовхнути Київ у цьому напрямку, тепер він навіть говорить про мир на умовах України. Більше того, він згадує вимоги міжнародного права як щодо кордонів, так і щодо справедливості. На символічному рівні він також визнає, що українці борються за свободу всіх європейців. Ще два моменти відображають помітну зміну в мисленні Еммануеля Макрона. Перше стосується обов’язкового характеру гарантій безпеки, які мають бути надані Україні.

Хоча він підтвердив цей принцип, тепер він пішов далі, посиляючись на багатосторонню чи двосторонню структуру, яка могла б надати змісту цим гарантіям. Понад усе він, схоже, шкодує про відсутність одностайності – заяву, прямо спрямовану проти США – серед членів НАТО щодо надання Україні Плану дій щодо членства (ПДЧ) - це програма консультацій, допомоги та практичної підтримки НАТО, розроблена відповідно до індивідуальних потреб країн, які бажають приєднатися до Альянсу. Участь у ПДЧ не вирішує будь-якого рішення Альянсу щодо майбутнього членства [55], [24].

Франція також позитивно відреагувала щодо дій України на шляху до вступу в ЄС, а саме: проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо звітування в рамках залучення міжнародної допомоги, проект Закону про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України, кодексу адміністративного судочинства України щодо вдосконалення порядку розгляду справ Вищим антикорупційним судом, проект Постанови про звіт

Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань розслідування можливих фактів порушень законодавства України посадовими особами Бюро економічної безпеки України, органів державної влади та інших державних органів, проект Закону про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за приниження громадян за мовною ознакою, проект Постанови про звіт про роботу Фонду державного майна України та хід приватизації державного майна у 2022 році [3]. Таким чином Україна демонструє свою рішучість без зволікань відповісти на рекомендації, надані їй Європейською комісією, і Франції це до вподоби [74].

Переважна більшість французів підтримує Україну, вступ України до ЄС і НАТО, санкції проти Росії та поставки зброї в Україну. Франція має намір підтримати членство України в НАТО. На засіданні Ради оборони в Єлисейському палаці розглядалася гіпотеза про вступ України до Атлантичного альянсу, яку досі відкидали Париж, Берлін і Вашингтон, але захищали країни Центральної Європи, такі як Польща та країни Балтії. Це відкриття Франції мало б посилити тиск на Росію, тоді як український контрнаступ стикається з труднощами [41].

Отже, можна дійти висновку, що зміна політики Франції щодо підходів вирішення питань допомоги Україні через військову агресію РФ - нещодавня, але конкретна: згідно з *Le Monde*, вона була освячена офіційним рішенням, прийнятим президентом Франції Еммануелем Макроном 12 червня на Раді захисту Єлисейського двору. Нова позиція Макрона застала зненацька партнерів по НАТО, а також французьких аналітиків і, можливо, навіть деяких французьких дипломатів і військових. Їхнє здивування зрозуміле, оскільки ця зміна порушує багаторічну позицію держави, а також деякі з власних дипломатичних ініціатив Макрона за останні роки. Схоже, це керується рядом стратегічних і тактичних розрахунків. Зростає думка, що стаття 5 НАТО забезпечить безпеку України, стримає майбутні російські напади та закріпить

нову військову міць України в західних багатосторонніх структурах дешевше й ефективніше, ніж покладаючись лише на набір гарантій безпеки, які зараз розглядає Велика сімка. Це нове ставлення до України також відображає глибші зміни традиційного французького поштовху до європейської стратегічної автономії, які зараз проходить через зближення та підтримку східного флангу НАТО, а також нову геополітичну пропозицію державам, розташованим між ЄС і РФ. Декілька факторів мали вплив на це:

- ведення війни Росією цілком могло змусити французьких оборонних і зовнішніх політиків дійти висновку, що членство в НАТО є найкращим способом гарантувати безпеку України в довгостроковій перспективі та запобігти майбутній агресії, яка дестабілізує Європу. Хоча росія розпочала нахабне вторгнення, яке продовжує посилювати, вона була обережною, щоб уникнути потенційних військових зіткнень з НАТО. Як підкреслив президент Франції на саміті у Вільнюсі, лише 5 стаття альянсу, схоже, тримає Росію під контролем. Для французьких офіційних осіб ефективність стримування НАТО фактично була підтверджена протягом останніх 18 місяців - і в якийсь момент його слід поширити на Україну. Французькі політики також сподіваються, що надання Україні чіткого шляху до членства продемонструє рішучість Заходу та перешкодить Москві думати, що час на її боці;
- впровадження нової військової міці України в західні багатосторонні структури. Україна зовсім інша країна, ніж у 2008 році. Тоді українська армія була погано навчена, погано оснащена, і в неї проникло багато російських оперативників. У 2008 році лише 20 відсотків населення України хотіли вступити до НАТО, а зараз – понад 80 відсотків. Завдяки зброї та навчанню, наданим Заходом, і бойовому досвіду, отриманому під час оборони, Україна, ймовірно, стане великою військовою державою в Європі. Таким чином вона може стати активом і постачальником чистої безпеки для НАТО. Але післявоєнній Україні також доведеться пройти через болісний процес відбудови в той час, коли зброя та бойовий досвід

будуть широко поширені, а внутрішні політичні конфлікти знову виникнуть. Військові збережуть значний вплив, особливо якщо ризик нових бойових дій залишиться високим. У цьому контексті інтеграція України до структур НАТО може розглядатися як запобіжний клапан проти нестабільності чи радикалізації та спосіб формування її стратегічного та військового курсу;

- членство в НАТО зрештою може обійтися Франції та Європі дешевше - економічно, політично та стратегічно - ніж інші варіанти. За відсутності членства в НАТО Захід був би змушений роками фінансувати українську армію, щоб забезпечити її захист від потенційної майбутньої російської агресії. Ця модель сильно обтяжуватиме французьку та європейську економіку та промисловість, особливо з приєднанням України до Європейського Союзу на горизонті.

4.2 Підходи та вирішення українсько-російського конфлікту

Франція залишається стратегічним партнером України у політичній, економічній, військовій та культурно-освітній сферах протягом багатьох років. Події 24 лютого 2022 року яскраво висвітлили позицію Франції щодо агресії Російської Федерації на території України. Французька Республіка одразу рішуче засудила агресію Росії проти України та звинуватила Російську Федерацію у розв'язанні цієї агресивної війни.

Підтвердженням цього є те, що:

- уряд Франції назвав агресію, яку чинить Російська Федерація, війною;
- Міністр закордонних справ Франції Жан-Ів Ле Дріан 25 лютого 2022 року закликав до припинення війни;
- Прем'єр-міністр Жан Кастекс, виступаючи перед парламентом 1 березня 2022 року, засудив акт війни Росії проти України та відзначив мужність українського народу;
- Президент Франції Еммануель Макрон підкреслив мужність президента України Володимира Зеленського, а потім у своєму виступі 2 березня 2022 року він наголосив на тому, що високо оцінює спротив українського народу [6].

Франція зробила рішучий вибір допомогти Україні у цей важкий час. Париж вірить у мир, підтримує та співчуває Україні та українцям. Щоб допомогти українцям, які змушені були покинути свої домівки, Франція відкрила пункт прийому лише для українських біженців. Наприклад, у Paris Event Center відкрив свої двері пункт прийому «Accueil Ukraine» для українців, що тікають від війни. Такі пункти прийому біженців надають українцям першу точку контакту, щоб оцінити їхні потреби та скерувати їх до найбільш прийнятних рішень [75].

Франція з перших днів війни наполягала на введенні жорстких економічних і фінансових санкцій проти Росії. 1 березня міністр економіки Франції Бруно Ле Мер навіть заявив, що ЄС і Франція ведуть тотальну

економічну та фінансову війну проти Росії. Наприклад, у червні 2022 року Рада Європи прийняла шостий пакет санкцій, який, серед іншого, забороняє купівлю, імпорт або передачу морської сирової нафти та деяких нафтопродуктів з Росії до ЄС. Оскільки більшість російської нафти, що постачається до ЄС, надходить морським транспортом, ці обмеження охопили майже 90% імпорту російської нафти до Європи до кінця 2022 року. Це значно зменшило торгові прибутки Росії [67].

30 вересня 2022 року Франція рішуче засудила заяву президента Путіна про незаконну анексію Російською Федерацією українських областей Донецької, Луганської та частини Херсонської та Запорізької областей. Франція рішуче засуджує організацію Росією фіктивних виборів на території України, зокрема в Автономній Республіці Крим, місті Севастополі та Донецькій, Луганській, Запорізькій і Херсонській областях. Ці передбачувані вибори позбавлені будь-якої легітимності та проводяться на територіях, які Росія незаконно окупувала. Франція засуджує проведення цих псевдовиборів і не визнає їхні результати. Французька Республіка закликає Росію негайно припинити загарбницьку війну, відмовитися від своїх імперіалістичних починань і вивести свої війська з усієї території України до її міжнародно визнаних кордонів [53].

Франція віддає належне мужності та стійкості українського народу, який щодня стикається з нападами Росії та страждає від багатьох порушень міжнародного права, у яких винна Росія. Франція заявляє, що продовжує і буде підтримувати Україну в усіх сферах, скільки завгодно. 13 грудня Франція організувала міжнародну конференцію, яка призвела до створення “Паризького механізму” для кращої координації екстреної допомоги. Франція разом з міжнародними організаціями та партнерами зобов’язується брати участь у відновленні та відбудові України після війни. Уже зараз важливо закласти основу для амбітної та довгострокової співпраці, яка створить можливості та дозволить українському народу відновити свою країну. Залучення всіх відповідних партнерів, включаючи приватні компанії та

міжнародні компанії, з метою забезпечення фінансової підтримки, інвестицій та необхідних знань є важливим для забезпечення процвітаючого майбутнього України.

Понад 700 французьких компаній взяли участь у Франко-українській конференції зі стійкості та відновлення України 13 грудня 2022 року, де було підписано дві угоди про надання гарантій Європейському банку реконструкції та розвитку на загальну суму 100 млн євро. З України до Франції організовано 12 медичних евакуацій для 32 поранених бійців та 40 онкохворих дітей. 31,6 мільйона євро було виділено на підтримку роботи гуманітарних НУО та МКЧХ. 140 мільйонів євро було виділено агентствам ООН та міжнародним організаціям (УВКБ ООН, МОМ, ВПП, УКГД, МКЧХ, МФЧХ, ЮНІСЕФ) у відповідь на кризу в Україні. Понад 40 операцій, проведених Центром кризової підтримки та підтримки (CDCS) при Міністерстві Європи та закордонних справ з 24 лютого 2022 року, доставивши понад 2700 тонн допомоги, у тому числі 1000 тонн через операцію «A ship for Ukraine», яка вирушила з Марселя. З початку конфлікту було відправлено 196 генераторів [8].

Вже поставлено велику кількість обладнання, яке покриває широкий спектр потреб, які висловили українці:

- бойове спорядження (шоломи, бронезилети, біноклі нічного бачення, бойові пайки, РХБ костюми, медичне обладнання);
- 2 реактивні системи залпового вогню РСЗВ доставлено в Україну наприкінці листопада;
- 2 ЗПК Crotale;
- 1 радар Ground Master 200 (GM200);
- артилерія, включаючи: 18 гаубиць “Цезар”;
- 6 155-мм гаубиць TRF1;
- бойові машини AMX10-RC: оголошення про їх поставку президентом Макроном

започаткував новий імпульс для підтримки України бронетехнікою;

- бронетанкова передова техніка (VAB);

- боєприпаси всіх калібрів;
- паливо [52].

Військова підтримка, яку надає Франція з початку війни, щоб дати можливість Україні захиститися, продовжується, оскільки готуються нові пакети, постійно враховуючи найбільш нагальні та невідкладні потреби України для зміцнення її обороноздатності. Франція прагне забезпечити повну потужність у всіх сферах. Військові французькі спеціалісти навчили і оснастили кілька батальйонів десятками броньованих машин і легких танків, включаючи AMX-10RC. Крім того, Франція зосереджує свої зусилля на підтримці потенціалу протиповітряної оборони України, щоб захистити її населення від ударів Росії. Крім національного внеску, Французька Республіка бере активну участь у заходах Європейського Союзу та НАТО щодо військової допомоги Україні та підготовки українських військових.

У рамках НАТО Франція продовжує фокусуватися на безпосередній підтримці України. Франція продовжує надавати рішучу підтримку зміцненню спроможності України захищатися та нагадує, що Україна має право вибирати власні заходи безпеки. Франція повністю підтримує Комісію Україна-НАТО як місце для подальшого зміцнення та розширення поточної співпраці з метою сприяння реалізації шляху України до євроатлантичної сім'ї відповідно до Бухарестської декларації. Україна та Франція розраховують на вирішення цих питань на саміті НАТО у Вільнюсі в липні 2023 року [44, с.4-43].

Франція підтримує ініціативу України щодо справедливого та сталого миру на основі суверенітету та територіальної цілісності України. “Українська формула миру” включає низку важливих завдань, над багатьма з яких Франція вже працює. Франція висловлює свою підтримку українській Формулі миру та готова співпрацювати з Україною для забезпечення якомога ширшої міжнародної участі у Глобальному саміті миру, який буде скликано в найближчі місяці на основі пропозиції Української формули миру та інших можливих добросовісних дій. Пропозиції [70].

Попри всі позитивні дії у зовнішньополітичній підтримці Францією України, позиція Франції щодо війни в Україні викликає часто двояку думку у її партнерів та союзників. Деякі державні діячі в Польщі, країнах Балтії та Британії засудили французів. Вони оцінюють допомогу Франції для України низько ефективною та недостатньо активною. Наприклад, через те, що військова допомога Україні недостатня порівняно з тією, яку надають Великобританія, Німеччина чи навіть Латвія. Частка Франції у постачанні зброї Україні становить менше 2%, що значно менше, ніж частка США (49%), а також Польщі (22%) та Німеччини (9%) [20].

Заяви Еммануеля Макрона та інших французьких політиків також підривають репутацію Франції. 2 березня 2022 року Президент Франції наголосив, що Франція не воює з Росією, а 10 березня 2022 року міністр оборони Франції Флоранс Парлі вказала, що метою Франції є уникнення глобального конфлікту. 17 березня 2022 року Міністр закордонних справ Франції Жан-Ів Ле Дріан підтвердив постачання оборонної техніки та палива для української армії. Водночас на захоплених збройними силами російських танках були виявлені приціли французького виробництва, що свідчить про порушення санкцій ЄС і G7, введених проти Росії. Також, наприклад, 17 серпня 2022 року французьку тепловізійну матрицю Lyndred PYCO-640-046 помітили під час розбирання збитого в Україні *російського* розвідувального дрону “Орлан-10”. Тому такі моменти лише посилюють сумнів щодо сталої позиції Франції у контексті агресії Російської Федерації на території України [39], [15].

Отже, від початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації на території України Франція одразу зайняла непохитну позицію та засудила агресивні дії Росії. Підтвердженням цього є її зовнішньополітичний курс, який вона обрала для допомоги Україні у відстоюванні територіальної цілісності та незалежності. Військова та економічна допомога афішує у новинних стрічках, лунають промови та заяви французьких політичних діячів щодо стабільної та рішучої підтримки України у цій війні. Франція продовжує підтримувати нові

пакети санкцій проти Російської Федерації та нові пакети економічної допомоги у рамках ЄС. Вона продовжуватиме свою політичну, фінансову, гуманітарну та військову підтримку Україні стільки, скільки буде потрібно – індивідуально та через міжнародну співпрацю в рамках Європейського Союзу, НАТО, ООН та в інших форматах. Вона продовжуватиме разом з іншими розробляти механізми відшкодування збитків, поранень та збитків, завданих російською агресією. Попри всю згадану вище підтримку Франції, деякі факти псують ідеальну картину, яку Франція хотіла сформувати, позиціонуючи себе лідером у Європі та державою, яка підтримує закони миру. Французька Республіка боїться безпосередньо втрутитись у війну Російської Федерації проти України, постачання військової зброї та техніки завжди поєднується з сумнівами, чи потрібна для України те чи інше новітнє військове укомплектування. А “Leroy Merlin”, “Auchan”, “Loreal”, “Lactalis” та інші французькі компанії світового значення продовжують функціонувати та вести бізнес на території Росії.

4.3. Війна росії проти України як фактор зміни місця Франції у Європі

На даний момент Франція зіштовхується з низкою проблем, що послаблюють її лідерство у Європі та на міжнародній арені. Спочатку варто розглянути економічний аспект, який зазнав удару внаслідок українсько-російською війни. Перший ефект, звичайно, стосується рахунків Франції за електроенергію. Підвищення цін на газ і нафту знизило купівельну спроможність французьких домогосподарств і підійняло виробничі витрати для бізнесу. Середньодобова ціна за газ в 2019 році становила 14,6 євро/МВт-год, а в 2020 році впала до 9,6 євро/МВт-год через пандемію. Ціна за МВт-год досягла 210 євро 10 березня 2022 року. Рівень 100 євро/МВт-год є реалістичним припущенням, яке означало б шестикратне зростання ціни з 2019 року. До того ж уряд припинив нести частину рахунків за енергію через регулювання цін на газ. Проте зростання цін на імпорт оплачують держструктури [57].

Війна росії в Україні вплинула майже на всі аспекти агропродовольчого сектору Франції. Франція проаналізувала численні наслідки війни для агросектору на даний момент. З початку війни ціни на енергоносії та сировину різко зросли, підкреслюючи залежність Франції від іноземних держав, особливо в сільськогосподарському секторі, який протягом останніх кількох років значною мірою покладався на експорт України та Росії. Ціна на паливо, необхідне для сільськогосподарської діяльності, різко зросла після вторгнення Росії в Україну наприкінці лютого [29].

Окрім збільшення економічних витрат на тлі українсько – російської війни, співпраця між Німеччиною та Францією, яка є основою Європейського Союзу, зазнала суттєвого удару після російсько-української війни, яка почалася 24 лютого 2022 року. Зокрема, між двома державами є значні розбіжності над подіями в Європі. Цей фактор також впливає на лідерство Франції у Європі.

Відносини Франції та Німеччини знаходяться в центрі європейського проекту і є ключовими для європейської стабільності, але альянс

розпадається. Війна в Україні загострила зміну центру впливу Європейського Союзу на «Центральну Європу» - Німеччину та її східних сусідів - де, на відміну від Німеччини, позиція Франції ніколи не була відносно вражаючою. Обидві держави мають суперечки щодо енергетичної кризи, яка панує в Європі, та їх оборонної політики.

Обидві держави мають дві найважливіші економіки на континенті; вони вважаються опорами ЄС. Однак, коли почалася російсько-українська війна, розбіжності між двома країнами в таких питаннях, як енергетика, оборона та економіка, знову виникли. Розрив ще більше посилюється дефіцитом російського газу та його впливом на економіку. Ця криза продемонструвала крихкість європейських економік, оскільки Європа готується до холодної зими з посиленням енергетичної кризи. Крім того, криза викликала занепокоєння щодо ЄС в цілому та того, чи він здатний задовольнити вимоги своїх громадян [62, с.1-19].

Дві основні сфери розбіжностей – енергетика та оборона. Війна в Україні та пов'язані з нею перебої в постачанні енергоресурсів висунули енергетику на вершину політичного порядку денного Європи. Наприкінці вересня 2023 року Німеччина оголосила про великий пакет енергетичної підтримки вартістю 200 мільярдів євро, який передбачає обмеження на газ і електроенергію до 2024 року. Це не подобається президенту Франції. Його роздратувало те, що Німеччина не інформує його заздалегідь про забезпечення європейської безпеки. За словами французьких чиновників, німецький пакет посилить економічний розкол, оскільки уряд у Берліні потенційно спотворить конкуренцію всередині блоку, субсидуючи енергію для підприємств. У Парижі та інших європейських столицях, які стурбовані впливом війни на власні витрати на енергоносії, одностороннє рішення Німеччини витратити до 200 мільярдів євро (або 195 мільярдів доларів) на субсидування стрімкого зростання цін на газ викликало переполох. Це також виступало проти загальноєвропейського енергетичного ліміту та більшої кількості спільних запозичень ЄС, щоб зменшити біль від різкого зростання цін на газ. І німці, і

французи не погоджуються щодо того, яке джерело енергії слід використовувати [18].

На даний момент саміт ЄС, який відбувся 23 березня 2023 року, є важливим з точки зору демонстрації розбіжностей між Німеччиною та Францією щодо енергетики. Основна відправна точка цієї розбіжності випливає з різних підходів Берліна та Парижа до енергетики. Зокрема, між Францією та Німеччиною існують серйозні розбіжності щодо атомної енергетики та двигунів внутрішнього згорання. Блокування Німеччиною в останню хвилину угоди про заборону нових продажів автомобілів, які працюють на викопному паливі з 2035 року, за яку виступають деякі її партнери в ЄС, особливо Франція, спричинило кризу між Берліном і Парижем [28].

Франція, з іншого боку, виступає проти очікувань Німеччини та виступає за включення атомної енергетики в правила ЄС, спрямовані на виробництво більш екологічних технологій у Європі, що стурбувало адміністрацію Берліна. [3] На цьому етапі можна стверджувати, що позиція Німеччини більше спрямована на захист власної автомобільної промисловості. Зокрема, війна в Україні, здається, змусила країни Європи розвинути більш протекціоністський підхід у своїй економічній політиці [59].

З іншого боку, можна стверджувати, що походження розбіжностей між Францією та Німеччиною щодо ядерної енергетики насправді сягає минулого, але російсько-українська війна поглибила цю розбіжність. Насправді між Парижем і Берліном тривають суперечки щодо ядерної енергетики з тих пір, як Німеччина вирішила вийти з ядерної енергетики після аварії на Фукусімі в Японії в 2011 році [40].

Коли мова заходить про оборону, виникає інше питання, про що свідчать нещодавні рішення Берліна щодо військових закупівель. Німеччина вирішила витратити частину свого нещодавно створеного інвестиційного фонду в 100 мільярдів євро для своїх збройних сил на американські винищувачі F-35, рішення, яке роздратовало Париж. Ці

закупівлі стали значним ударом по довготривалій співпраці з Францією в розробці винищувачів і танків нового покоління. Подібним чином Макрон вважає такі кроки контрпродуктивними для довгострокової потреби Європи забезпечити більше власного захисту. Париж також розчарований повільним прогресом у створенні Future Combat Air System, флагманського оборонного проекту Європи, запущеного Парижем і Берліном у 2017 році для зміцнення військового потенціалу континенту. Викликає занепокоєння тривале зволікання Німеччини з постачанням Україні зброї. Існує розбіжність щодо пріоритетів енергетичної політики ЄС, що також пов'язано з розвитком паливної кризи. Тобто сторони виходять з різних позицій: Німеччина стикається з прямою загрозою від перебоїв у постачанні для стійкості всієї її економіки, тоді як Франція, яка зараз покладається на комбінацію атомної та альтернативної енергетики, теоретично менш залежна від вуглеводнів. і російський газ зокрема. Звідси французьке керівництво може працювати над принаймні частковим продовженням «зеленого курсу» в ЄС, з більшою готовністю схвалюючи впровадження граничних цін на російську нафту і газ, тоді як їхні німецькі колеги повинні якомога швидше замінити вичерпані джерела енергії, навіть якщо це означає недосягнення екологічних показників.

Франція та Німеччина не згодні щодо того, як впоратися з енергетичною кризою чи кризою безпеки в Європі. Варто додати, що ці розбіжності, ймовірно, посилюються тим фактом, що баланс сил у Європі протягом останніх кількох років змінювався не на користь Німеччини.

Франція наблизилася до позицій членства України в НАТО, які відстоюють Польща та країни Балтії, ризикуючи дистанціюватись від Німеччини. Бо, як відомо, Німеччина збирається наполягати на відстрочці вступу України до НАТО через побоювання, що цей крок може привести альянс до війни з Росією. Німеччина стримано ставиться до перспективи негайного членства України в НАТО, тому що згідно зі статтею 5 альянсу НАТО, будь-яка держава-член, на яку напав зовнішній агресор, має право вимагати військового втручання від решти союзників [43].

Вищезазначені ситуації послаблюють економічний та політичний вплив Франції в Європі та на міжнародній арені. До того ж, адміністрація Макрона зазнала великих невдач в Африці, особливо в боротьбі з тероризмом, у сферах політики та економіки. У результаті колишні французькі колонії, які протягом багатьох років постраждали від колоніальної та неокolonіальної політики французів, почали виявляти своє невдоволення антифранцузькими протестами та спробами державного перевороту.

Франція з кожним днем втрачала свій вплив в Африці, а РФ яка опинилася в ізоляції на міжнародній арені, ймовірно, відіграватиме більш впливову роль у регіоні [42]. Зусилля Групи Вагнера, приватної російської військової групи, можна розглядати як елемент, який значно посилює російський вплив в Африці, хоча росія, звичайно, офіційно цього не визнає.

Деякі африканські держави, які мають серйозні проблеми безпеки, такі як тероризм, внутрішні конфлікти та перевороти, але не мають достатніх ресурсів для боротьби з ними, приймають пропозиції Групи Вагнера щодо забезпечення стабільності в обмін на економічні поступки. ПВК «Вагнер» контролює в Африці видобуток корисних копалин і підтримує лояльні Кремлю режими. Російська пропаганда останні роки особливо активно тисне на антиколоніальні настрої в Африці, культивує вороже ставлення до США та держав ЄС.

Лідери Центральноафриканської Республіки звертались до росії п'ять років тому після того, як вирішили, що Франція, колишня колоніальна держава, не бажає захищати їх від повстанців. Країна залишається відчайдушно бідною та жертвою анархічного насильства, її величезні ресурси експлуатують іноземці. Пов'язана з Кремлем група Вагнера отримує прибуток від експорту деревини, золота та діамантів, тоді як її найманцям платять великі суми за жорстоке поводження з місцевим населенням [17].

Наприклад, у Малі насильство зросло після приходу військових режимів у 2020 році. Угода, укладена новими правителями з Вагнером, змусила Францію припинити розгортання тисяч французьких військ, які воювали з

ісламістськими екстремістами та іншими повстанцями протягом десяти років. За останні два роки, коли зараз у Малі перебуває 1000 найманців Вагнера, звірства зросли в рази, прискорюючи цикл негативного зворотного зв'язку зловживань, вербування до груп джихадистів, нових нападів і нових зловживань. А у Буркіна-Фасо французьким силам було наказано залишити країну після захоплення влади минулого року [68].

Отже, Франція та Німеччина відігравали важливу, а часом і вирішальну роль у врегулюванні та розв'язанні криз, а також у забезпеченні чи підтримці європейських суспільних благ. В першу чергу це сталося через їхні розбіжності щодо російсько-української війни, але разом на Францію та Німеччину припадає близько половини економічного виробництва країн-членів і половина поданих заяв про надання притулку в ЄС. Завдяки двостороннім відносинам і густій мережі політичних, дипломатичних та адміністративних зв'язків, а також своїм ресурсам і можливостям Франція та Німеччина виконували принаймні деякі форми двостороннього лідерства в кожній кризі [69].

Розрив між Німеччиною та Францією, ймовірно, посилиться. Це особливо помітно у світлі звинувачень, спрямованих проти держав із незначною політичною та економічною силою, таких як Польща та країни Балтії, у тому, що вони ставлять під сумнів лідерство Франції та Німеччини в ЄС. Життєздатність геополітичної Європи, яка була побудована на уламках Другої світової війни, була поставлена під сумнів через труднощі, з якими вона стикається, розмір і наслідки яких можуть бути неочевидними в найближчому майбутньому. Зрештою, сьогодні потрібне саме відродження партнерства між Францією та Німеччиною, а не віддалення двох держав. І Франція, і Німеччина вважаються двигунами європейської єдності та співпраці, тому вони повинні співпрацювати, щоб вирішити свою політику, оскільки ці держави визнають важливість європейської єдності та співпраці, що зробило францусько-німецький дует настільки потужним та впливовим.

Але питання не тільки щодо напруженості у відносинах між Францією та Німеччини формує дисбаланс щодо лідерства Франції у Європі та на міжнародній арені, а й погіршення відносин з державами Африки. Франції також варто активізувати свої зусилля у стабілізація відносно з країнами Африки, якщо вона хоче зберегти сфери впливу у цьому регіоні, і можливо, їй варто фокусуватись не на військовій присутності на африканському континенті, а на покращенні політичного діалогу з її лідерами та підтримки економічної та культурної співпраці з державами Африки.

ВИСНОВКИ

Франція є відповідальною державою, яка володіє унікальною здатністю мобілізувати та стимулювати дії на багатосторонній арені. Про це свідчить її активна участь у численних міжнародних конференціях і глобальних угодах, які проводяться або ініціюються Францією. Активна участь Франції на міжнародній арені перетворюється на реалізацію конкретних проектів, які сприяють вирішенню глобальних проблем на благо населення та усувають глобальні дисбаланси. Ефективна комунікація на найвищому урядовому рівні щодо інтересів і дій Франції повинна знайти баланс між амбіціями та реальністю обмежених ресурсів. Вона також повинна узгоджувати заявлені цілі зовнішньої політики та політики безпеки з властивими політичними обмеженнями комунікації, особливо з точки зору зрозумілості та зручності використання. Це тим важливіше, що президент республіки повинен орієнтуватися на трьох рівнях позиціонування: підкреслення французької унікальності, сприяння європейській єдності та сприяння співпраці з державами-однодумцями. Офіційна комунікація повинна уникати зображення Франції як середньостатистичної держави з розрідженою роллю та глобальним авторитетом: будучи постійним членом Ради Безпеки ООН і ядерною державою, і володіючи справжніми військовими можливостями проектування, вона займає значну позицію на світовій арені. Крім того, Франція є третьою за величиною дипломатичною державою з точки зору її мережі, четвертою за величиною вкладником міжнародної допомоги державному розвитку та сьомою за величиною економічною державою. Крім того, як провідний у світі туристичний напрямок із багатою історією та культурою, що поширюється на весь світ, вплив Франції поширюється все більше і більше.

Франція є особливо яскравим і важливим прикладом як війна росії проти України може впливати на зовнішню політику держави, тому що війна торкнулась економічного та політичного становища Франції. Війна за межами кордонів Європейського Союзу демонструє необхідність зміцнення військового потенціалу континенту – те, за що президент Еммануель

Макрон пропагує з 2017 року. Дійсно, ядерна - боездатна Франція – з найпотужнішою армією в ЄС, процвітаючою оборонною промисловістю, партнерством у сфері безпеки з Об'єднаним Королівством і місцем у Раді Безпеки ООН – має найкращі повноваження для керівництва таким проектом. У такому контексті Франції буде вдаватись утримувати лідерство в Європі. Щодо інших важливих питань європейської безпеки, можна зазначити, що Франція імпортувала мало газу з Росії, прийнявши рішення щодо скорочення співпраці з Росією. Отже, російсько-українська війна спонукає Францію відчувати подвійну виправданість: у своїх закликах до стратегічної автономії Європи протягом багатьох років і в тому, що вона давно надає енергетичній безпеці значення.

У Франції є різні групи з різними позиціями щодо війни Росії проти України. З одного боку, є чітка підтримка українського уряду та його руху до ЄС. З іншого боку, деякі сегменти політичної еліти не хочуть повністю руйнувати відносини з Росією. На жаль, деякі глобальні французькі компанії продовжують свою діяльність на території РФ.

Є декілька основних кроків, які Франції необхідно зберегти у політиці проти РФ:

- зберегти режим санкцій проти Росії. Знову під загрозою міжнародний авторитет ЄС і його здатність захищати стабільну систему безпеки, яка регулюється міжнародним правом і дипломатією. З огляду на майбутню економічну ситуацію деякі країни вимагатимуть скасування цих економічних санкцій щодо Росії. У Франції кілька голосів також підтримають цю перспективу. Однак, доки умови не виконуються, це неможливо уявити. Крім того, санкції можуть стати набагато цікавішим дипломатичним інструментом у найближчий час. Дійсно, економічна криза в поєднанні з різким падінням цін на нафту може мати особливо катастрофічні наслідки для російської економіки. У такому контексті у Росії може виникнути потреба сісти за стіл переговорів і спробувати знайти зручний вихід. Але такий результат буде можливий лише за

умови сильної та чіткої європейської єдності щодо продовження санкцій;

- продовжувати надавати допомогу Україні. Насамперед фінансова допомога, особливо коли Україна у важкому економічному становищі. У цьому сенсі програма макрофінансової допомоги, оголошена Єврокомісією, є позитивним знаком. Зокрема, Франція повинна продовжувати та посилювати свою діяльність у цій сфері;
- Франція має підвищити своє розуміння щодо України. Звичайно, перед Україною зараз багато викликів, і шлях до євроінтеграції виглядає більш ніж зивистим. Але Україна також сповнена багатьох можливостей. На політичному, економічному та суспільному рівнях у Франції це потрібно частіше наголошувати;
- Французькі ЗМІ несуть велику відповідальність у цій сфері. Дійсно, кліше навколо України – які існують навіть на найвищому політичному рівні – мають бути зменшені, щоб мати справу з поточними подіями. Французькі аналітичні центри, які на сьогодні повністю відсутні в країні, також можуть принести позитивну додаткову цінність, допомагаючи французькому та українському громадянському суспільству розширити їхні стосунки. Одним із аспектів цього може бути підтримка розвитку франкофонії в Україні.

Таким чином, Франція заявляла те, що безпека в Україні означає безпеку і в Європі, а безпека в Європі – це гарантія для розвитку стабільного лідерського позиціонування Франції у Європі. Франція достатньо консервативна держава у веденні політики на міжнародній арені, але події, що можуть сколихнути всю Європу та світ можуть завдавати руйнівних ударів для її внутрішньодержавного та зовнішньополітичного становища і безсумнівним прикладом цього є агресія РФ проти України. Тому Франції варто приймати більш радикальні рішення щодо питань підтримки та допомоги Україні, аби підтримувати свій лідерський потенціал.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Авраменко В.Ю. Культурна дипломатія у зовнішній політиці Франції на сучасному етапі. ТРАВНЕВІ СТУДІЇ - ВИПУСК 4 | 2019. С. 167-170.
2. Армія Inform. Особливості зовнішньої політики Франції та військова допомога Україні. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/01/12/osoblyvosti-zovnishnoyi-polityky-francziyi-ta-vijskova-dopomoga-ukrayini/>
3. Верховна Рада України. Законопроекти. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/zpn/page/2>
4. Голос Америки. Макрон підтримав надання Україні “відчутних та надійних” гарантій безпеки й закликає інших зробити те саме. URL: <https://www.holosameryky.com/a/makron-garantii-bezpeky/7117285.html>
5. Європейська правда. Макрон звернувся до Східної Європи: Ми повинні були прислухатися до вас щодо РФ. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/05/31/7162797/>
6. Мітрофанова О.О. «Політика Франції щодо війни Росії проти України». Інститут Всесвітньої історії національної академії наук України. URL: <https://ivinas.gov.ua/viina-rf-proty-ukrainy/polityky-frantsii-shchodo-viiny-rosii-proty-ukrainy-analitychna-zapyska.html>
7. Нарочницкая Е.А. Франция и украинский конфликт. ИНИОН РАН. ISSN 0235-5620. С. 56-80
8. Новинарня. У Франції відкрилася конференція з невідкладної допомоги Україні. URL: <https://novynarnia.com/2022/12/13/u-francziyi-vidkryvayetsya/>
9. Офіційний сайт Посольства України у Французькій Республіці. URL: <https://france.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/287-politichni-vidnosini-mizh-ukrajinoju-ta-francijeju>
10. Посольство України у Французькій Республіці. Економіка та бізнес-клімат країни акредитації. URL:

<https://france.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/289-torgovelyno-jekonomichne-spivrobotnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-francijeju/ekonomika-ta-biznes-klimat-krayini-akreditaciyi>

11. Посольство України у Французькій Республіці. Політичні відносини між Україною та Францією. URL: <https://france.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/287-politichni-vidnosini-mizh-ukrajinoju-ta-francijeju>
12. Серов Р.І. Україно-французькі відносини: політичний вимір в історичній ретроспективі. Науковий журнал “Політикус”. С.15-23. <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/7536/1/Serov.pdf>
13. Турчин Я.Б., Дорош Л.О. *Особливості політики Франції щодо врегулювання російсько-українського конфлікту*. ISSN 2226-2830 ВІСНИК МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ СЕРІЯ: ІСТОРІЯ. ПОЛІТОЛОГІЯ, 2016, ВИП. 15. С.345-351.
14. УНІАН. Ехосет: що це за протикорабельна ракета від Франції і чи краща вона за Харпоон чи "Нептун". URL: <https://www.unian.ua/war/exocet-shcho-ce-za-protikorabelna-raketa-vid-franciji-i-chi-krashcha-vona-za-harpoon-chi-neptun-novini-vtorgnennya-rosiji-v-ukrajinu-11885556.html>
15. УНІАН. Макрон заявив, що Франція не збирається воювати разом з ЗСУ. URL: <https://www.unian.ua/world/makron-zayaviv-shcho-franciya-ne-zbirayetsya-voyuвати-razom-z-zsu-12374745.html>
16. Хватов Ю.Ю. Економіка Франції: етапи і аналіз Сучасних тенденцій розвитку. ISSN 2074-5354. Академічний огляд. 2016. № 2 (45). С.118-124.
17. ALJAZEERA. French mistakes helped create Africa’s coup belt. URL: <https://www.aljazeera.com/amp/opinions/2023/8/17/french-mistakes-helped-create-africas-coup-belt>
18. ANKASAM. Energy Crisis in France-Germany Relations. URL: <https://www.ankasam.org/energy-crisis-in-france-germany-relations/?lang=en>

19. Batta A. The Role of Germany and France in the Negotiations of the Donbass Conflict in Eastern Ukraine. Online journal "Wild Blue Yonder". P. 1 - 4. URL: <https://www.airuniversity.af.edu/Wild-Blue-Yonder/Article-Display/Article/2935581/the-role-of-germany-and-france-in-the-negotiations-of-the-donbass-conflict-in-e/>
20. BBC News Україна. Чому Франція дає так мало зброї Україні. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-63115755>
21. Benneywoth I.J. The Ongoing Relationship Between France and its Former African Colonies. E-International Relations ISSN 2053-8626. P. 1-6.
22. Deslandes A. A post-colonial examination of the CFA France. IE International Policy Review (IPR). P. 27-34.
23. DW Global Media Forum. Why are ex-colonies in Africa so important to France? URL: <https://www.dw.com/en/why-are-ex-colonies-in-africa-so-important-to-france/a-38680154>
24. ELYSEE. Globsec Summit in Bratislava. Closing speech by the President of the French Republic. URL: <https://www.elysee.fr/en/emmanuel-macron/2023/06/01/globsec-summit-in-bratislava>
25. ELYSEE. Principles of Republic. URL: <https://www.elysee.fr/en/french-presidency/principles-of-the-republic>
26. ELYSEE. THE DECLARATION OF THE RIGHTS OF MAN AND OF THE CITIZEN. URL: [HTTPS://WWW.ELYSEE.FR/EN/FRENCH-PRESIDENCY/THE-DECLARATION-OF-THE-RIGHTS-OF-MAN-AND-OF-THE-CITIZEN](https://www.elysee.fr/en/french-presidency/the-declaration-of-the-rights-of-man-and-of-the-citizen)
27. Embassy Portal. All Embassies and Consulates. France. URL: <https://www.allembassies.com/france.html>
28. EURACTIV. France-Germany energy tensions loom over EU summit. URL: <https://www.euractiv.com/section/energy-environment/news/france-germany-energy-tensions-loom-over-eu-summit/>

29. EURACTIV. How the Ukraine war has impacted the French agrifood sector. URL: <https://www.euractiv.com/section/agriculture-food/news/how-the-ukraine-war-has-impacted-the-french-agrifood-sector/>
30. Europe en France. The French Presidency of the Council of the European Union. URL: <https://www.europe-en-france.gouv.fr/en/french-presidency-council-european-union>
31. European Investment Bank. Summit on Financing African Economies. URL: <https://www.eib.org/en/events/summit-on-financing-african-economies#:~:text=On%2018%20May%2C%20French%20President,international%20and%20national%20financial%20institutions.>
32. FOCUS 2023. Data. Innovations. Development. 17 SDGS – 17 Injustices to fight. URL: <https://focus2030.org/17-SDGs-17-injustices-to-fight>
33. FOCUS 2023. Data. Innovations. Development. International solidarity and France's role in the world: prospects for the new government. URL: <https://focus2030.org/International-solidarity-and-France-s-role-in-the-world-prospects-for-the-new>
34. FOCUS 2023. Data. Innovations. Development. Which countries support gender equality in their official development assistance? URL: <https://focus2030.org/Which-countries-support-gender-equality-in-their-Official-Development>
35. France 22. French presidency of the council of the European Union. Results of the French Presidency of the Council of the European Union. URL: <https://wayback.archive-it.org/12090/20221120100102/https://presidence-francaise.consilium.europa.eu/en/news/results-of-the-french-presidency-of-the-council-of-the-european-union/>
36. Freedom House. Freedom in the world 2023. France. URL: <https://freedomhouse.org/country/france/freedom-world/2023>
37. French CONSTITUTION OF OCTOBER 4, 1958. P. 1 – 44.
38. Kolupaeva E.V., Galimzyanova L.R. French Policy in the Sphere of Tourism. Journal of Politics and Law; Vol. 12, No. 5; 2019. P. 71 – 74.

- 39.LB.ua. Дорослий погляд на світ. Як Захід допомагає Росії створювати зброю. URL: https://lb.ua/world/2022/08/17/526555_yak_zahid_dopomagaie_rosii_stvoryuvati.html
- 40.Le Monde. France and Germany square off in Brussels over nuclear power. URL: https://www.lemonde.fr/en/european-union/article/2023/03/22/france-and-germany-square-off-in-brussels-over-nuclear-power_6020247_156.html
- 41.Le Monde. La France se résout à soutenir l'adhésion de l'Ukraine à l'OTAN. URL: https://www.lemonde.fr/international/article/2023/06/20/la-france-se-resout-a-soutenir-l-adhesion-de-l-ukraine-a-l-otan_6178374_3210.html
- 42.Le Monde. The insurmountable failure of France's strategy in the Sahel. URL: https://www.lemonde.fr/en/international/article/2023/11/04/the-insurmountable-failure-of-france-s-strategy-in-the-sahel_6226447_4.html
- 43.Le Monde. War in Ukraine: New friction between France and Germany over NATO. URL: https://www.lemonde.fr/en/international/article/2023/07/02/war-in-ukraine-new-friction-between-france-and-germany-over-nato_6041446_4.html
- 44.Litra L., Parmentier F., Cyrille Bret, Shapochkina A. Foreign Policy Audit: Ukraine-France. P. 4-43. http://neweurope.org.ua/wp-content/uploads/2017/10/Aud_Ukr_France_eng_net_2.pdf
- 45.Maclean M., Szarka J. France on the World Stage Nation State Strategies in the Global Era
- 46.Ministry of French Foreign Affairs. Déclarations officielles de politique étrangère du 04 mars 2014. URL: <https://basedoc.diplomatie.gouv.fr/vues/Kiosque/FranceDiplomatie/kiosque.php?fichier=bafr2014-03-04.html>
- 47.Ministry of French Foreign Affairs. France and the institutions protecting and promoting human rights. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/human-rights/france-and-the-institutions/>

48. Ministry of French Foreign Affairs. French diplomacy in Africa. Global issues. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/africa/french-diplomacy-in-africa-global-issues/>
49. Ministry of French Foreign Affairs. French proposals for the New Agenda for Peace. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/france-and-the-united-nations/french-proposals-for-the-new-agenda-for-peace/>
50. Ministry of French Foreign Affairs. Liberty, Equality, Fraternity. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/coming-to-france/france-facts/symbols-of-the-republic/article/liberty-equality-fraternity>
51. Ministry of French Foreign Affairs. Permanent mission of France to the United Nations in New York. Joint stakeout by France, Germany, Ireland, Estonia, Albania, Norway and the EU Delegation. New York, 17 February 2022. URL: <https://onu.delegfrance.org/we-call-for-the-full-implementation-of-the-minsk-agreements-starting-with-the>
52. Ministry of French Foreign Policy. France's Assistance to Ukraine – February 2023. URL: https://franceintheus.org/IMG/pdf/france_s_assistance_to_ukraine_-_february_2023.pdf
53. Ministry of French Foreign Policy. War in Ukraine: France's diplomatic action. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/ukraine/situation-in-ukraine-what-is/article/20205>
54. Mulayim R. French Influence in Africa (Post-Colonial Period). URL: <https://behorizon.org/french-in-africa-post-colonial/>
55. North Atlantic Treaty Organization. Membership Action Plan (MAP). URL: https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_37356.htm
56. OECDiLibrary. Tourism in the economy and outlook for recovery. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/7d1e9db8-en/index.html?itemId=/content/component/7d1e9db8-en>

- 57.OFCE. Gaz naturel : pourquoi ça flambe ? URL: <https://www.ofce.sciences-po.fr/blog/gaz-naturel-pourquoi-ca-flambe/>
- 58.Physics Wallah Private Limited. Top 10 Powerful Countries In the World By Military Strength. URL: <https://www.pw.live/exams/defence/top-10-powerful-countries-in-the-world-by-military-strength/>
- 59.POLITICO. France-Germany feud heats up over cars and nuclear. URL: <https://www.politico.eu/article/france-germany-rift-over-cars-nuclear-deepens-ahead-of-eu-summit/>
- 60.Radical Storage. France Tourism Statistics and Analysis. URL: <https://travel.radicalstorage.com/france-tourism-statistics/>
- 61.RFI. End of CFA franc in West Africa only a ‘symbolic change’: economist. URL: <https://www.rfi.fr/en/africa/20191222-end-cfa-franc-west-africa-only-symbolic-change-economist>
- 62.Schramm L. and Krotz U. Leadership in European crisis politics: France, Germany, and the difficult quest for regional stabilization and integration. Journal of European Public Policy. P.1-19.
- 63.Science Business. CNRS: France's Quantum plan will make the country a key player in quantum technology. URL: <https://sciencebusiness.net/network-updates/cnrs-frances-quantum-plan-will-make-country-key-player-quantum-technology>
- 64.SECURITY ASSURANCES. Unilateral Security Assurances by Nuclear-Weapon States. MCIS CNS NPT BRIEFING BOOK 2010 ANNECY EDITION. P. 1 -13.
- 65.STRATEGIC REVIEW OF DEFENCE AND NATIONAL SECURITY 2017. P. 5-87. URL: <https://www.dsn.gob.es/sites/dsn/files/2017%20France%20Strategic%20Review.pdf> РОЗПИСАТИ ПРО ВСІ РОЗДІЛИ
- 66.Take-profit.org. ВВП Франції: об'єм, темпи росту, на душу населення, структура. URL: <https://take-profit.org/statistics/gdp/france/>

67. The Council of the EU and the European Council. EU sanctions against Russia explained. URL:
<https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/sanctions-against-russia-explained/>
68. The Guardian. France's departure from Niger reflects years of failure in its former colonies. URL:
<https://amp.theguardian.com/world/2023/oct/05/france-departure-niger-failure-former-colonies>
69. The Guardian. French-German friendship 'still alive' as Macron meets Scholz amid tensions. URL:
<https://www.theguardian.com/world/2022/oct/26/french-german-friendship-still-alive-as-macron-meets-scholz-amid-tensions>
70. The Presidential Office of Ukraine. President of Ukraine met with President of France in Paris. URL: <https://www.president.gov.ua/en/news/prezident-ukrayini-zustrivsyia-z-prezidentom-franciyi-v-pariz-82913>
71. Tull D. : France's Africa policy under president Macron: Good intentions, partial reform and the fiasco in the Sahel. Stiftung Wissenschaft und Politik, 2023. P. 1-6.
72. UKR.NET. Яку зброю Франція постачає Україні та як це допомагає у битві за Донбас. URL: <https://thepage.ua/ua/politics/yaku-zbroyu-franciya-postachaye-ukrayini>
73. United Nations. Our common Agenda. Report of the Secretary-General. URL: https://www.un.org/en/content/common-agenda-report/assets/pdf/Common_Agenda_Report_English.pdf
74. Visit Ukraine. Today. Тимчасовий захист у Франції. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/1058/timcasovii-zaxist-u-francii-yak-podati-zayavu-ta-mozlivosti-dlya-ukrainciv>
75. Zaxid.net. Нормандська зустріч 9 грудня 2019 – про що домовились? URL:

https://zaxid.net/normandska_zustrich_chetvirki_pro_shho_domovilisya_par_izh_9_grudnya_2019_n1494334

